72. Maanantaina 26 päivänä toukokuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi pakkokeinolain 5 a ja 6 luvun muuttamisesta 2261

Hallituksen esitys 20/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 5/1997 vp

2) Hallituksen esitys Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välisen sopimuksen niiden joukkojen asemasta ja sen lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 19/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

3) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 236/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 8/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella ..... „

Hallituksen esitys 78/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 4/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta 2268

Hallituksen esitys 68/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 5/1997 vp

6) Hallituksen esitys Suomen liittymisestä Yliopistollisen Eurooppa-instituutin perustamisesta tehtyyn yleissopimukseen 2268

Hallituksen esitys 47/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 8/1997 vp

7) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta 2269

Hallituksen esitys 71/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 9/1997 vp
Lakialoite 25/1997 vp

8) Hallituksen esitys laiksi tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista annetun lain muuttamisesta 2271

Hallituksen esitys 36/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

9) Hallituksen esitys luottolaitostoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvän lainsäädännön muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 41/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 8/1997 vp

10) Hallituksen esitys laiksi yritystuen yleisistä ehdoista ja laiksi yritystuesta annetun lain 21 §:n muuttamisesta 2272

Hallituksen esitys 252/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 9/1997 vp

11) Hallituksen esitys laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 80/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 4/1997 vp

Lähetekeskustelu

12) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta 2272

Hallituksen esitys 85/1997 vp

13) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä 2283

Hallituksen esitys 90/1997 vp

14) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 88/1997 vp

15) Hallituksen esitys laiksi työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta 2287

Hallituksen esitys 89/1997 vp

16) Lakialoite laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 6 §:n muuttamisesta ... „

Lakialoite 42/1997 vp (Eero Lämsä /kesk ym.)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Aaltonen, Aho, Ala-Harja, Alho, Andersson J., Anttila U., Apukka, Aura, Backman, Brax, Elo, Enestam, Hellberg, Helle, Huotari, Huttu-Juntunen, Huuhtanen, Hyssälä, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Itälä, Jansson, Juhantalo, Jäätteenmäki, Kalli, Kanerva I., Kantalainen, Karhunen, Karjalainen, Karpio, Kautto, Kemppainen, Kiviniemi, Knaapi, Komi, Korhonen R., Korkeaoja, Koski M., Koskinen Johannes, Krohn, Lamminen, Lapintie, Lehtosaari, Leppänen J., Leppänen P., Lindroos, Lindén, Metsämäki, Mikkola, Myllyniemi, Norrback, Nyby, Ojala A., Ojala R., Pekkarinen, Penttilä, Perho, Pietikäinen S., Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta-Muotio, Rantanen, Rask, Rauramo, Rehn, Rehula, Roos, Saapunki, Saari, Savela, Taina, Tarkka, Vartiainen, Vehkaoja, Veteläinen, Vihriälä, Viitamies, Viljamaa, Vähänäkki, Wahlström ja Wideroos.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Saapunki, Huuhtanen, Karpio ja Pykäläinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä sairauden takia edustajat R. Korhonen, Lamminen, A. Ojala ja Veteläinen, virkatehtävien takia edustajat Aura, Backman, Huotari, Huttu-Juntunen, Hyssälä, Häkämies, Knaapi ja Taina sekä yksityisasioiden takia ed. Aho, Ala-Harja, J. Andersson, Apukka, Hellberg, Helle, Huuhtanen, Isohookana-Asunmaa, Itälä, I. Kanerva, Kantalainen, Karjalainen, Karpio, Kemppainen, Komi, Korkeaoja, M. Koski, Johannes Koskinen, Lapintie, Lehtosaari, J. Leppänen, Lindén, Lindroos, Metsämäki, Myllyniemi, Nyby, R. Ojala, Pekkarinen, Penttilä, Perho, S. Pietikäinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Ranta-Muotio, Rantanen, Rask, Rauramo, Rehn, Rehula, Roos, Saapunki, Saari, Savela, Tarkka, Törnqvist, Vartiainen, Vehkaoja, Vihriälä, Viitamies, Viljamaa, Vähänäkki, Wahlström ja Wideroos,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia edustajat Alho, Elo, Enestam, Jansson ja Kautto sekä yksityisasioiden takia ed. Karhunen sekä

tämän kuun 28 päivään virkatehtävien takia edustajat Jäätteenmäki ja Norrback sekä yksityisasioiden takia edustajat Kalli ja S. Kanerva.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 22 päivänä toukokuuta 1997 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 19—21.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asian n:o U 19 osalta liikennevaliokunnan ja asioiden n:ot 20—21 osalta ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi pakkokeinolain 5 a ja 6 luvun muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 20/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 5/1997 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välisen sopimuksen niiden joukkojen asemasta ja sen lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 19/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Lakiehdotuksesta on päätettävä noudattamalla valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa olevia säännöksiä, koska asia koskee perustuslakia. Lakiehdotusta ei siis voida hyväksyä jätettäväksi lepäämään, ja se on hylätty, jollei sitä ole kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä.

Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 236/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 8/1997 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 78/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 4/1997 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Punainen lohi uimassa ylös sinistä virtaa vihreiden rantojen välissä. Se on komea tavoite, jonka toteuttamisessa Tornionjoella on edistytty ainakin näin laajan värikirjon yhteisellä ja sitkeällä yhteistyöllä ja ponnistelulla. On päästy siihen, että lohen ryöstöpyyntiä merellä on saatu rajoitettua.

Maa- ja metsätalousministeriö on esityksessään laiksi kalastuksesta Tornionjoella ja varsinkin siihen liitetyssä, vasta nyt — ja siis pahasti myöhästyneenä — lausunnolle Lappiin tulleessa ohjastuksessaan hakemassa kuitenkin hyvitystä merikalastajille. Meripyytäjien paineessa ohjeessa on lehtitietojen mukaan menty hyvin lyhyeen pyyntiaikaan. Kyse on jo sovittujen pyyntiaikojen rukkaamisesta ja siten sotkun aiheuttamisesta muun muassa lohiturismia edistäville tahoilla.

Maa- ja metsätalousvaliokuntakin käsitteli Tornionjokilain, lohilain, sillä tavoin, että se oli tosiasiassa käsitelty jo ennen kuin asia edes esiteltiin eduskunnalle. Lapin kansanedustajat saavat varmasti syyttää myös itseään siitä, ettei asiaan ole ajoissa paneuduttu riittävästi, mutta kyllä tässä on myös käsittelyproblematiikkaa. Kohtuullista olisi ollut kuulla myös laajemmin jokivartta. Nyt kuulluksi tullut asiantuntija sieltä päin ei hänkään tiennyt, mitkä tulevat olemaan maa- ja metsätalousministeriön suunnitelmat sen suhteen, mikä on kalastusaika.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa on ponsi, jossa lohen- ja taimenpyytäjien vavalla ja vieheellä harjoittama kalastus esitetään toteutettavaksi aiemman sopimuksen mukaan siten, että se sallitaan vuosina 1997—2002 1.5.—15.8. välisenä aikana lukuun ottamatta maanantai-illan ja keskiviikon välistä aikaa. Tältä osin valiokunnan mietinnössä oleva esitys on kohdallaan. Sen sijaan kokonaan kielletyksi tulisi valiokunnan ponnenkin mukaan 1.6.—20.7. kaikki kalastus kulku-, ajo-, sekä kulleverkolla sekä nuotilla. Maa- ja metsätalousvaliokuntakin on pelkistetysti sanottuna kallellaan turisteihin.

Lohenpyynnin osalta pitää saada aikaan oikea tasapaino niin merikalastuksen kuin joella tapahtuvan kalastuksen osalta, mutta pitää saada aikaan oikea tasapaino myös turistikalastuksen ja perinteisin konstein kalastavien paikallisten ihmisten välillä. Epäilen, ettei turistikalastuskaan onnistu, jos paikalliset joutuvat vain sivusta seurailemaan lohen ja taimenen nousua ja jos heidän osaltaan vielä siian pyyntikin vaikeutuu, niin kuin nyt uhkaa käydä.

Mitä kauemmaksi päätäntä etääntyy, sitä vähemmän aluetta yleensä kuullaan, ja niin se näyttää näissäkin asioissa olevan. Rajajokikomissiota on arvosteltu, mutta vielä kurjemmalta oikeastaan tuntuu antaa blankovaltakirja maa- ja metsätalousministeriölle, joka erityisesti merikalastajien paineessa voi jatkossa tehdä ihan mitä lystää Tornionjoella kalastamisen osalta. Minusta Lappia ei ole kuultu lainvalmistelussa tarpeeksi. Perinteinen jokivartinen kalastaja saisi pääsääntöisesti katsella vain vesi kielellä, kun kalat joessa uiskentelevat.

Tällä perusteella ehdotan, että lakiehdotus hylätään.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kalastus on varmaan asia, josta tässä valtakunnassa ollaan eniten eri mieltä, ja kaikki uskovat niin tässä kuin yleensä muissakin asioissa olevansa oikeassa. Siitä voinee vetää sen johtopäätöksen, että ainakaan näissä asioissa ei ole sinänsä oikeaa tai väärää. Kysymys on vain siitä, miltä kannalta asioita kulloinkin tarkastelee.

Kokonaisuudessaan haluan kuitenkin tässä yhteydessä ensiksi antaa nykyiselle hallitukselle reilun tunnustuksen Tornionjoen ja yleensäkin luonnonlohipolitiikan hoitamisesta. Se on hyvin selkeällä tavalla luonut puitteet ja raamit sille, että luonnonlohen nousu voidaan Tornionjokeen turvata. Viime vuosi oli ensimmäisen kerran vuosikymmeniin aikaa, jolloin lohi todella sanan varsinaisessa merkityksessä nousi hääseremonioihin joen yläjuoksulle.

Käytännön kalastusjärjestelyt olivat kyllä viime kesänä monilta osin katastrofaalisia. Rajajokikomissio antoi kalastuksen rajoittamista koskevat määräyksensä, mutta niitä rikottiin ruotsalaisten taholta vedoten siihen, että rajajokikomissio ei ole toimivaltainen rajoittamaan ruotsalaisten lohenpyyntiä. Oikeuskäsittely totesi lopuksi, että rajajokisopimusta ei ollut käsitelty Ruotsin valtiopäivillä sillä tavoin, että rajajokikomissiolla olisi asianmukainen toimivaltuus antaa se kielto, jonka se oli tehnyt. Tämän vuoksi tällä lakiesityksellä, jota vastaava esitys on perusteluiden mukaan annettu maaliskuussa myös Ruotsin valtiopäiville, kalastustoimivalta siirretään maa- ja metsätalousministeriölle sillä tavoin, että kalastussäännökset ovat samanlaiset niin Ruotsin kuin Suomen puoleisellakin Tornionjoella.

Sen vuoksi en voi yhtyä ed. Tennilän hylkäysesitykseen, koska sen läpimeno merkitsisi käytännössä sitä, että rajajokikomissio voisi rajoittaa lohenkalastusta Suomen puolella, mutta ruotsalaiset saisivat pyytää omalla puolellaan täysin mielin määrin haluamallaan tavalla.

Kuitenkin lakiesitykseen liittyy eräitä ongelmia, joista ed. Tennilä jo mainitsi. Levottomuutta on herättänyt myöskin se, että hallitus joutui — tai en tiedä lopullista syytä, ehkä uskalluksen puutteessa — perääntymään ahvenanmaalaisten edessä ja lupasi ahvenenmaalaisille 29 prosentin osuuden Suomen lohikiintiöstä. Ed. Pulliaisen mukaan — hän ei valitettavasti ole nyt paikalla — tämä osuus on niin suuri, että aikaisemmin ahvenanmaalaiset eivät ole laillisesti edes pyytäneet tätä määrää. Siksi tuntuu siltä, että hallitus on tässä kohdassa kyllä ikävällä tavalla horjahtanut, mutta siihen ilmeisesti lienee hallituksella syynsä, joita en kuitenkaan ymmärrä saatikka hyväksy.

Kuitenkin on syytä todeta, että hallituksen

esityksen lähtökohdat pyynnin rajoituksesta Tornionjoella ovat oikeat. Voisi jopa lisätä sen, että saalismääriä toivottavasti paikallisten kalastuskuntien toimesta annettavilla suosituksilla rajoitettaisiin nykyistäkin enemmän sillä tavalla, että vieheelläkin pyydettäessä sallittaisiin vain enintään yksi lohi päivässä uistelijaa kohden. Näin ollen uskon, että me Tornionjokivarressa olemme yksimielisiä siitä, että sääntelyä tarvitaan ja että sinänsä hallituksen sääntely ei ole ollenkaan liiallinen. Erimielisyyttä on vain siitä, millä tavalla tuo saaliskiintiö jaetaan toisaalta turistien ja toisaalta jokivarren asukkaiden ja vesialueiden omistajien kesken.

Tornionjoki ja Muonionjoki siihen yhdistettynä on pitkä joki, Kilpisjärveltä alkaen yli 530 kilometriä, ja sen varrella on hyvin monenlaisia paikkoja. Tornion yläosassa ja Ylitornion kunnan alueella on sellaisia vesialueita, joissa ei yksinkertaisesti saada lohta viehekalastuksen avulla. Sen vuoksi näiden vesialueiden omistajilla on ollut vuosisatainen pyyntiperinne kulleverkoilla. Tämän vuoksi väestö kokee, mielestäni täysin oikeutetusti, että kokonaan tämän oikeuden käyttämisen kieltäminen ei ole kohtuullista heidän kannaltaan. Olen heidän kanssaan täysin samaa mieltä. He kyllä hyväksyvät sen, että saalismääriä rajoitettaisiin ja että he saisivat vain sen suhteellisen osuuden kokonaiskiintiöstä, joka heille perinteisesti kuuluu, mutta kokonaan kieltämistä he eivät hyväksy.

Esityshän sallii sen, että kulleverkkoja saa käyttää heinäkuun 20 päivän jälkeen. Näin ainakin ministeri Hemilä ja maa- ja metsätalousvaliokunnan varapuheenjohtaja on vakuuttanut. Tilanne on vain sikäli hankala, että kun lohi nousee tiettyjen aikojen puitteissa, niin silloin kun kulleverkon pyyntioikeus näille alueille sallitaan, voi sanoa, että lohi on suurin piirtein jo ohittanut nämä alueet eikä ole mahdollisuutta sen saantiin.

Kaiken kaikkiaan lakiesitys kuitenkin annetaan väliaikaisena ja se parantaa nykyistä tilannetta, mutta se tarvitsisi täydennyksekseen sen ponnen, jonka ed. Korteniemi tulee täällä myöhemmin esittämään. Lakihan on tarkoitettu olemaan voimassa määräajan sen mukaisesti kuin asetuksella säädetään, ja toivomme, että tuo rajajokikomission toimivaltakysymys kalastusasioiden osalta selvitetään mahdollisimman pikaisesti ja että tämä kysymys ratkaistaan niin, että meidän ei kovin kauan tarvitsisi antaa hyvin avointa blankovaltakirjaa maa- ja metsätalousministeriölle näiden asioiden hoitamisessa. Kuitenkin onneksi maa- ja metsätalousvaliokunta on osittain rajoittanut, sikäli kuin ponnella voidaan katsoa rajoitettavan, ministeriön valtaa tämän asian suhteen.

Kaiken kaikkiaan asiassa mennään eteenpäin ja pienillä korjauksilla tästä saataisiin käsittääkseni kohtuullisessa määrin eri osapuolia tyydyttävä ratkaisu, voisi sanoa siinä määrin kuin yleensä kalastusasioissa on mahdollisuutta saada tyytyväisyyttä aikaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Manninen antoi ymmärtää, että hallitus olisi ollut liian taipuvainen Ahvenanmaan suuntaan lohikiintiöasiassa, toisin sanoen ollut vähän rähmällään. Näin varmasti olikin, ja kyllähän ahvenanmaalaiset itse tiesivät sen, että kun he nostavat tietynasteisen kalakapinan, niin seurauksena on se, että heidän laillisia oikeuksiaan automaattisesti lisätään Suomen hallituksen puolesta, koska me olemme aina siihen suuntaan rähmällään.

Mutta ed. Manninen, ei tämä hallitus ole ainoa, se on ollut yleinen tapa Suomessa. Kun käsiteltiin aikanaan itsehallintolakia, tämä oli silloin ongelma. EU-jäsenyyden suhteen annoimme periksi kohtuuttomasti ja siihen liittyvissä verorajakysymyksissä myös. Tämä on maan tapa, että Ahvenanmaata kohdellaan tavalla, joka on kohtuutonta nimenomaan positiivisessa mielessä.

Täytyy kyllä sanoa, että jos katsotaan Lappia ja Ahvenanmaata vastakkain, niin se olisi vähän sama kuin jos korpirastas ja käki katselisivat toisiansa. Kumpikin on, sekä Ahvenanmaa että Lappi kovin kärkevä etsimään omia etujaan muun maan kustannuksella. Kyllä siellä Lapin suunnassakin nämä asiat tunnetaan, mutta Ahvenanmaa totta kai on ihan omaa lukuansa.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Nyt jo kolmannessa käsittelyssä oleva laki kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella on käsitelty sellaisella kiireellä, että mukana on ollut vaikea pysyä, kuten edelliset puhujat ovat jo täällä todenneet. Lähetekeskustelu oli tiistai-iltana ja jo torstaiaamuna valiokunnan mietintö oli valmis. Asiantuntijoita on valiokunnassa kuultu, mutta mielestäni laajempi kuuleminen olisi ollut tarpeen.

Tämän lainsäädäntöasian tausta on siinä, että viime vuonna kesäkuussa Ruotsin korkein oikeus kumosi rangaistuksia, jotka oli annettu suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission antamien kalastusmääräysten rikkomisesta. Ruotsin kor-

kein oikeus perusteli tuomiotaan sillä, että valtuutusta rajajokikomissiolle kalastuksen säätelystä ei ollut annettu Ruotsin valtiopäivillä asian edellyttämällä tavalla. Kuluneen vuoden aikana asia piti saattaa Ruotsissa järjestykseen siten, että valtuudet rajajokikomissiolle annetaan valtiopäivien toimesta. Syystä, jota en tunne, asia ei ole kuitenkaan tullut siellä järjestykseen. Sitä vastoin Ruotsin hallitus on maaliskuussa tänä vuonna antanut valtiopäiville esityksen laiksi, jolla valtuutetaan hallitus tai hallituksen valtuuttama viranomainen antamaan määräyksiä kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella. Toimenpide on tarkoitettu väliaikaiseksi.

Lakiesitys on sikäli perusteltu, jotta sekä Ruotsissa että Suomessa on kiistatta jokin viranomaistaho, joka voi antaa kalastusta koskevia määräyksiä Tornionjoen kalastusalueella. Kun Ruotsissa on valittu tällainen menettely, Suomen tulee seurata perässä ja antaa vastaava valtuus kalastusasioista päättävälle maa- ja metsätalousministeriölle, jotta ei sellaista villiä tilannetta kuin viime kesänä olisi tulevana kesänä.

Suomen hallitus antoi tätä tarkoittavan esityksen 15. toukokuuta 1997. Asiaan suhtauduttiin aluksi kaikilla tahoilla myönteisesti, koska viime kesän tilanteen ei toivottu enää toistuvan. Viime kesänähän kävi niin, niin kuin täällä on jo edellä mainittu, että kun Ruotsin korkeimman oikeuden päätös tuli, niin Ruotsin puolella vallitsi Tornionjoen kalastusalueella täysin hallitsematon tilanne. Rajajokikomission määräyksiä rikottiin yleisesti. Suomen puolellakin muutama rikkomus tapahtui, mutta niistä on syytetty oikeudessa ja tuomiot annettu. Tuomioista on tosin valitettu ja ne ovat tällä hetkellä hovioikeuden käsittelyssä.

Se, että nyt halutaan selkeästi määritelty toimivaltainen elin molemmissa maissa säätelemään kalastusta, on todellakin perusteltu, ja asian piti mennä läpihuutojuttuna, niin kuin oli tarkoitettu. Ongelmat syntyivät kuitenkin siitä, että maa- ja metsätalousministeriö lähetti 19.5. eli viime maanantaina kirjelmän muun muassa Tornionjokilaakson kunnille ja pyysi lausuntoa ehdotuksesta, jolla ministeriö aikoi rajoittaa kalastusta Tornionjoen kalastusalueella. Esityksestä ilmeni yllättäen, että ministeriö aikoo rajoittaa vavalla ja vieheellä tapahtuvaa kalastusta siten, että se olisi sallittu kesäkuun 19. päivästä heinäkuun loppuun. Nykyinen voimassa oleva rajajokikomission tälle vuodelle antama rajoitus sallii pyytämisen toukokuun alusta elokuun 15. päivään.

Kun ministeriön aikomus tuli tietoon, niin siitä syntyi valtava hämminki. Kalastuslupia oli jo myyty komission säätämäksi ajaksi ja majoitustiloja oli myyty ja varattu koko ensi kesäkaudeksi. Muutos olisi sotkenut matkailuelinkeinon harjoittamisen Tornionjokilaaksossa tulevana kesänä täysin. Onneksi valiokunta puuttui tähän asiaan siten, että otti mietintöönsä ponnen, jossa se edellyttää, että vavalla ja vieheellä saa kalastaa, niin kuin rajajokikomissiokin on päättänyt, toukokuun alusta elokuun puoleen väliin saakka. Kulku-, ajo- ja kulleverkolla sekä nuotalla valiokunta kieltäisi kalastuksen 1.6.—20.7. välisenä aikana.

Valiokunnan mietintö selkeytti asiaa. Olen keskustellut tänään viimeksi ministeri Hemilän kanssa ja hän lupasi, että valiokunnan ponnessa esittämiä määräaikoja tullaan kunnioittamaan. Asiasta on tosin neuvoteltava Ruotsin kanssa.

Asia onkin muutoin minusta järjestyksessä, mutta mielestäni niin sanottujen perinteisten kalastustapojen harjoittajille tulisi antaa lupa yhtenä päivänä viikossa laillisesti pyytää kulku-, ajo- ja kulleverkolla sekä nuotalla erikseen merkityissä luvanvaraisissa apajapaikoissa. Minusta yhtä ryhmää ei pitäisi kokonaan heittää ulos lohen ja taimenen kalastuksesta. Niillä alueilla, joissa näitä pyyntitapoja harjoitetaan, ei voi suvantopaikoista johtuen harjoittaa vapa- eikä viehekalastusta. Siksi tämä muutos minusta tarvitaan. Tästä syystä teen lausumaehdotuksen, joka on jaettu pöydille ja kuuluu:

"Eduskunta edellyttää, että päätöksessä kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueen rajajokisopimuksen B liitteen 1 §:ssä määritellyllä jokialueella vavalla ja vieheellä tapahtuva lohen ja taimenen kalastus sallitaan vuosina 1997—2002 toukokuun 1 päivän alusta elokuun 15 päivän loppuun lukuun ottamatta tänä aikana viikoittain maanantain kello 19.00 ja keskiviikon kello 19.00 välistä aikaa ja että kaikki kalastus kulku-, ajo- ja kulleverkoilla sekä nuotilla kielletään kesäkuun 1 päivän alusta heinäkuun 20 päivän loppuun lukuun ottamatta erikseen määriteltävää yhtä viikonpäivää."

Tämä lausumaehdotus on muutoin täsmälleen sama kuin valiokunnallakin, mutta viimeisen virkkeen loppuun on lisätty osa "lukuun ottamatta erikseen määriteltävää yhtä viikonpäivää".

Toivon, että tämä voitaisiin täällä hyväksyä. Viime viikolla tehtiin tietynlainen kompromissi jo ahvenanmaalaisten kanssa, siihenhän täällä on edellä viitattu. Ehdottamani lausuma olisi

vastaavanlainen kompromissi Tornionjoen suuntaan. Se tekisi oikeutta niille, jotka on syrjäytetty kokonaan lohen ja taimenen kalastuksesta. Kysymyshän tässä on kalastustavoista, joita on harjoitettu vuosisatoja Tornionjoella. Kun kysymys on vain yhdestä päivästä viikossa, siitä ei muodostuisi myöskään todellista uhkaa luonnonlohen kannalta.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Rajajokikomission toimivallan lakkaamisen takia säädettävä uusi Tornionjoen kalastusaluetta koskeva laki on aiheuttanut paljon keskustelua Lapissa. Kun toimivalta nyt siirtyy maa- ja metsätalousministeriölle asetuksen kautta, on tärkeää, että kalastusta säädellään niin, että se koetaan eri puolilla jokivartta oikeudenmukaiseksi ja reiluksi. On matkailuelinkeinon kannalta tärkeää, että Tornionjoella viehe- ja vapakalastuksen pyyntiajat säilyvät riittävän pitkinä. Pyyntiaikaa ei tule lyhentää. Siltä osin maa- ja metsätalousvaliokunnan asiaan ottama kanta pyynnin sallimisesta 1.5.—15.8. välisenä aikana viikoittaisin rajoituksin on hyvä.

Perinteisten kalastusmuotojen ja paikallisten asukkaiden alemmalla Tornionjoella harjoittaman verkkokalastuksen osalta maa- ja metsätalousvaliokunnan kannanotto on kuitenkin mielestäni liian jyrkkä. Valiokunta haluaa kieltää verkko- ja nuottakalastuksen kokonaan 1.6.—20.7. välisenä aikana. Perinteisillekin pyyntimuodoille on syytä antaa oma sijansa myös lohen nousuaikana, vaikka painopiste varmasti jatkossa onkin vapapyynnissä.

Siksi kannatan ed. Korteniemen ehdotusta lausumaksi, joka tarkoittaa sitä, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä esitettyä ponsilausumaa muutettaisiin niin, että verkko- ja nuottakalastus olisi mahdollista yhtenä päivänä viikossa myös kesäkuun 1 päivän ja heinäkuun 20 päivän välisenä aikana. Näin kaikki tahot jokivarrella voisivat kokea sääntelyn oikeudenmukaiseksi ja salakalastukselta ja muilta mahdollisilta lieveilmiöiltä voitaisiin välttyä.

Tenojoella on ollut vähän saman suuntaisia paineita siihen, että paikallinen verkkopyynti lopetetaan ja säästetään kaikki kalat matkailukalastukselle. Saamelaiskulttuuria koskevien erityissäännösten takia tällainen menettely Tenojoella on estynyt. Samalla tavalla täytyy paikallisten asukkaiden oikeuksia kunnioittaa myös muualla Lapissa, mutta tietenkään ei mitään ryöstökalastusta tule sallia tässäkään tapauksessa.

Arvoisa puhemies! Pidän huonona sitä, että rajajokikomission toimivaltuudet ministeriölle siirtävä laki on tuotu eduskunnan käsittelyyn näin viime tipassa. Laki on viety valiokunnassa läpi kovalla kiireellä niin, että valiokunnan ulkopuolisilla kansanedustajilla ei ole juurikaan ollut mahdollisuuksia tarjota paikallisia asiantuntijoita valiokunnan kuultavaksi. Tällainen menettelytapa ei herätä luottamusta. Näiden lohi- ja kala-asioiden ja rajajokikomission ympärille liittyy nimittäin kovin monenlaisia oikeudellisia kysymyksiä ja ristiriitojakin.

Tässä yhteydessä olisi valiokunnassa tullut käsitellä perusteellisemmin myös Perämeren pohjukan erikoisia kalastusjärjestelyjä, jossa Laivaniemen ja Kaakamon kylien saamat korvaukset Kemijoen lohen menetyksestä on käytännössä nollattu. Näiden alueiden kalastusoikeuksia säädellään Tornionjoen kalastusalueen kanssa yhdessä, vaikka aikaisempien lohikorvausten näkökulmasta niiden pitäisi kuulua ns. terminaalikalastusalueeseen, jolla rajoituksia ei ole. Nyt asian oikeudellisen tilan selvittäminen maa- ja metsätalousvaliokunnassa ei ollut asian pikaisen käsittelyaikataulun takia mahdollista. Rajajokikomission toimivallasta tällä alueella on kuitenkin parhaillaan muun muassa valitus korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Kalastusasioissa on ollut aikaisemmin tapana antaa eduskunnasta aika avoimet valtakirjat maa- ja metsätalousministeriölle. On hyvä, että tässä mietinnössä on jatkettu sitä linjaa, että myös eduskunta haluaa puuttua siihen, millä tavalla kalastusta säädellään. Euroopan unioniin liittymisen jälkeen on kalastusministerineuvostojen kokousten takia myös lisääntynyt selkeiden evästysten antaminen maa- ja metsätalousministerille kalastusasioissa. Tätä kautta eduskunta on patistanut ministeriä muun muassa hyväksymään luonnonlohen pyynnin rajoittamista avomerialueella Itämerellä. Tämä on hyvä suuntaus, ja toivottavasti se tulee jatkumaan.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Kun keskustelua kuuntelee, tulee selvästi ilmi, että paikallisten asukkaiden perinteiset kalastustavat ja perinteiset oikeudet lohenkalastukseen Tornionjoella ovat vaarassa mennä lain myötä. Näin ollen katson, että olisi pitänyt kuunnella myös paikallisia asukkaita Lapista.

Kannatan ed. Tennilän hylkäysehdotusta.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Kun pyysin vastauspuheenvuoron ed. Mannisen pu-

heenvuoron johdosta mutta sitä ei myönnetty, haluan todeta sen, että Ahvenanmaan osalta olen ihan samaa mieltä ed. Mannisen kanssa siitä, että kiintiö on ollut aivan kohtuuttoman suuri, 29 prosenttia, verrattuna siihen, mitä sieltä luonnonlohia nousee.

Sitä minä en ymmärtänyt, kun ed. Manninen sanoi, että pyyntiä voitaisiin rajoittaa yhteen loheen vuorokaudessa. Minä epäilen, että kalastusmatkailuyritystoiminta kärsisi siitä. Sinne otetaan Etelä-Suomesta kalliita matkoja, eikä se lohi nyt niin herkästi tule vieheeseen. Ed. M. Markkulan kanssa viime viikonvaihteessa oltiin vuorokausi eräällä lohikoskella, mutta ei sieltä niin kovin paljon lohia siitä huolimatta tullut. Jos kalastusmatkailuyrittäjiä pohtii ja ajattelee heidän tulevaisuuttaan, mielestäni yksi 2,5 kilon lohi vuorokaudessa ei riitä täyttämään sitä.

Arvoisa puhemies! Lausumasta, joka on esitetty, totean, että minua ihmetyttää vain se, kun on mainittu nimenomaan kulku- ja ajoverkot. En tunne paikallisia olosuhteita, mutta tuntuisi siltä, että jos 500 kilometrin matkalla yhtenä päivänä kaikki laittavat ajo- ja kulkuverkkoja sinne, eivätkö ne lohet sen 500 kilometrin matkalta sinä päivänä tule ylös? Onko siinä mitään järkeä, että luonnonlohia sinne päästetään, jos ne vedetään?

Arvoisa puhemies! En tunne niin tarkasti tätä yksityiskohtaa, mutta näin tuntuisi ainakin talonpoikaisjärjellä ajatellen.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ed. Vistbackalle vastaisin, että lohen kalastuksessa, jota esimerkiksi oikein ammattimaisesti turisteilla harjoitutetaan Venäjän puolella Ponoi-joella ja siinä lähijoella, saa ottaa mukaan vain yhden kalan viikossa ja kaikki muut pitää päästää takaisin jokeen. Siellä kin on erittäin vahva turismi, joten ei se ole tärkeätä, että saa lohen mukaan, vaan se, että yleensä saa siellä kalastaa.

Mitä tulee kysymykseen yhdestä päivästä viikossa, sehän voidaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa myös alueellisesti rajata. Todellisuudessa ns. apajapaikkoja on vain Karunginjärvessä ja Ylitorniolla Kainuunkylän kohdalla eli sellaisilla alueilla, joilta ei vavalla eikä vieheellä voi pyytää eikä saa lohta. Se yksi päivä ei ole mikään ongelma. Siellä on kaksi aluetta, joilla edes on käytössä tämä pyyntitapa.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vistbackalle vastaisin myös kysymykseen saaliskiintiöstä. Kun nyt vuosikymmenien odotuksen jälkeen vihdoin viimein Tornionjoella alettiin viime kesänä lohta saada, sitä tosiaankin yksi pyytäjä saattoi saada useita päivässä, ja sehän oli yllätys. Niinpä vapaaehtoisesti siellä kalastuskunnat ja myös kalastusalue ovat lähteneet tekemään suosituksen, että otettaisiin korkeintaan yksi kala päivässä ja tällä tavalla annettaisiin useammalle mahdollisuus päästä saamaan saalista.

Mitä tulee yhteen päivään viikossa, jonka olen lisännyt lausumaehdotukseen, että saadaan kulku-, ajo- ja kulleverkoilla sekä nuotilla pyytää yhtenä päivänä viikossa, niin kuin puheenvuorossani sanoin, siinä on kysymys tietyistä luvanvaraisista apajapaikoista. Ne on tarkkaan määritelty rajajokisopimuksessa, rajajokikomissio on määritellyt apajapaikat, ja niihin tietyt jakokunnat ovat saaneet luvat. Ei tässä ole kysymys siitä, että kaikkialla alettaisiin näillä välineillä pyytää.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Muutama huomautus vielä keskustelun osalta. Ensinnäkään minä en ole hyväksymässä sitä ajattelua, että rajajokikomission valta kokonaan on loppumassa. Ei se näin ole. Monet säädökset jäävät edelleen rajajokikomission käsiin lakiesityksen mukaankin. Totta kai tässä siirretään päätösvaltaa nyt maa- ja metsätalousministeriölle, mutta onko se siirto sitten viisasta Lapin kannalta, se on asia erikseen.

Toinen huomautukseni koskee sitä, että minä todella haluaisin, että olisi hyvä balanssi meri- ja jokikalastuksen välillä ja sitten siellä joellakin sekä eri kunnissa asuvien ihmisten välillä ja myös sitten jokivartisten ja turistien välillä.

Kolmas huomio on se, että entäs jatko? Nyt annetaan aika lailla blankovaltakirja kuitenkin maa- ja metsätalousministeriölle. Merikalastajien paine kasvaa. Mitä tapahtuu jatkossa, jää sitten vain nähtäväksi ja arvailtavaksi.

Viimeinen huomautukseni koskee ponsia. Minulla ei niitten osalta ole kauhean isoa luottamusta siihen, että ne aina johtavat siihen, mihin eduskunta haluaa niiden johtavan. Parempihan on tietenkin yrittää jotakin kuin ei mitään. Minullekin passaisi, jos ed. Korteniemen ponsi menee läpi, olisihan siinä jonkinlaista pohjaa sitten tietysti päätännälle. Mutta noudatetaanko sitä esimerkiksi kahden vuoden päästä, se on asia erikseen.

Ed. S. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Niin kuin ed. Korteniemi minä myös poikasena olen kalastanut Tornionjoella lohta, kun olen sattu-

malta sieltäpäin kotoisin. Myöhemmin rajavartiotehtävissä aika paljon selviteltiin sitä ongelmakenttää, joka oli verkotuksessa Röyttään edustalla. Kun se vihdoin on saatu purettua, niin eihän siinä ole mitään järkeä, että sitten jossakin vaiheessa joella muualla aletaan verkottaa. Annetaan vihdoinkin lohen mennä aivan äärilatvoille asti rauhassa ainakin muutaman vuoden ajan.

Ed. M a l m : Rouva puhemies! Viime viikon aikana Ahvenanmaa sai oman lohikiintiönsä. Nyt tänään keskustellaan Tornionjoen kalastusalueen jonkinlaisesta lohikiintiöstä.

On muistettava, että meillä on melkoinen vesialue Tornionjoen ja Ahvenanmaan välillä. Sama ongelma on ollut Merenkurkun osalta monta vuotta siitä syystä, että kalastajat ovat päässeet merelle vasta sen jälkeen, kun lohet ovat jättäneet alueen. Siitä syystä on muistutettava, että jos jaetaan lohikiintiöitä, on pakko antaa se näillekin kalastajille, siis Merenkurkun kalastajille.

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Lohenkalastuskysymykset kuumentavat tunteita eri puolilla Pohjanlahtea ja siihen laskevissa pohjoisen joissa. Ahvenanmaalaiset saivat asiansa kuntoon ilmeisesti muiden kalastusalueiden ja kalastajien kustannuksella.

Itsekin Tornionjokeen jonkin verran tutustuneena totean, että heille tämä on erittäin tärkeä ja arvokas asia. Toivon todella, että asiat myös Tornionjoen varressa tulevat kuntoon.

Minä edustan lähinnä Merenkurkun kalastajia. He kokevat kalastusoikeutensa rajoitukset jopa perustuslain vastaisiksi. Oikeusasiamies on kuitenkin todennut, että näin ei ole, vaikka rajoitusajat annetaan heille ja heidän kalastustaan rajoitetaan asetuksilla.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnassa käytiin aika nopealla aikataululla lohikysymystä lävitse. Periaatehan tässä on, niin kuin on jo todettu, että luonnonlohikannat saataisiin säilymään ja lisääntymään. Merenkurkun ongelma lienee jollakin tavalla nyt ilmeisesti puissaan.

Kuitenkin aika, joka tässä on, on kovin lyhyt, minä aikana ei sitten ajo- ja kulleverkkoja ja nuottia voi siinä kalastuksessa käyttää. Minun käsitykseni mukaan — vähän samalla tavalla kuin ed. Vistbacka, itse en ole viritellyt sinne pyydyksiä mutta kyselin asiantuntijoilta — aika tehokkaasti saadaan tukittua horut kuitenkin jokimaisemassa ja kulleverkko kalastaa aika tehokkaasti. Siinä mielessä en tiedä, kaataako se jonkun elinkeinon, jos tämä aika olisikin kokonaan rauhoitettu, koska muuna aikanahan voi sitten kalastaa.

Toiseksi pitää laittaa vaakakuppiin molemmat asiat, se hyöty, joka kalan hinnoista ja muusta turismin kautta alueelle tulee, kumpi on arvokkaampi. Niin kuin ed. Pulliainen aikaisemmin käytti vertausta, viehekalastuksella turismin kautta saatavat lohet ovat 700 markkaa kilo ja muut ovat huomattavasti halvempia, muutaman kympin kilohinnaltaan.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainenhan on myös hyvin ansiokkaasti hoitanut lohikysymystä, ja tiedän, että hänen kantansa on se, että myös kullekalastajalle tietty saalisosuus tulee turvata, mutta tässä on tullut jostakin syystä tilanne, joka ei ole tullut huomioiduksi.

Mitä tulee Ahvenanmaan kiintiöön, sen vahingollisuutta pitäisi rajoittaa. Toivottavasti maa- ja metsätalousministeriö toimiikin sen mukaisesti sillä tavalla, että lisäkiintiö tavallaan koskisi pieniä rannikkoaluksia ja että kesäpyynti alkaisi vasta 15.6. jälkeen, mikä tarkoittaa sitä, että luonnonlohi on pääosin ohittanut jo Ahvenanmaan. Niin kuin ministeri Hemilä totesi, kevätaikaan saaliista Ahvenanmaalla on noin 50 prosenttia luonnonlohta, joskus kesäkuun 15 päivän jälkeen enää vain 10 prosenttia. Silloin toteutuisi se tarkoitus, että luonnonlohikanta saadaan kestävälle pohjalle, mikä on myös EU:n tavoite.

Ed. Lahtelan puheenvuoron johdosta totean, että ei kullepyynti ole elinkeino. Sillä ei ole taloudellisesti mitään merkitystä. Kysymys on ennen kaikkea vuosisataisesta kansanperinteestä, jota ei haluta lopettaa ja jota ihmiset haluavat ylläpitää, ja toivon, että se heille sallittaisiin.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Ed. Lahtelan puheenvuorosta olin huomaavinani — en tiedä, ymmärsinkö oikein — jotain ymmärrystä sille, että siellä verkkokalastustakin saisi harjoittaa tietyssä määrin eli rajoitetusti, mikä olisi minustakin oikea lähtökohta. Tässä on kysymys siitä, että kaikissa osin Tornionjokea ei voida harjoittaa koskessa tapahtuvaa kalastusta, kun kosket puuttuvat. On perinteiset paikat, joissa kalastetaan verkoilla, ja toiset paikat. On vähän kohtuutonta panna se jokivarsi ihan erilaiseen asemaan riippuen siitä, missä kohdassa jokivartta sattuu asumaan.

Mitä tulee turismikalastukseen, niin se on tietysti iso kysymys, mutta olen ihan varma, että sitä ei saada sillä lailla loppuun saakka kuntoon hoidettua, että jokivartiset menettävät oikeutensa. Siitä tulee vain ikuinen riita ja rähjä.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Ed. S. Kanervan puheenvuoroa täydentäen haluaisin korostaa, että nyt kun Itämeren ja Pohjanlahden lohenpyyntiä on saatu rajoitettua jo kohtuullisessa määrin, niin on todella tärkeää, että seuraavat vuodet yhtä lailla Tornionjoen lohikantaa ja pohjoisen muidenkin jokien, Simojoen erityisesti, lohikantaa elvytetään. Tässä mielessä myös paikallisille asukkaille tämä valiokunnan mietinnön mukainen ratkaisu turvaa riittävät etenemismahdollisuudet, koska se monipuolistaa nimenomaan jokivarren elämää ja toimintoja nyt, kun lohi todella sinne Tornionjoelle nousee. Tässä mielessä vavalla ja vieheellä tapahtuva kalastus on toki se päämuoto ja pitää ollakin myös paikallisille asukkaille.

Tässä valossa edustajien Tennilä ja Korteniemi tekemät ehdotukset veisivät uskoakseni kehitystä aivan väärään suuntaan. Meidän tulee arvioida ja seurata tilanteen kehitystä nyt aktiivisesti ja myös tarvittaessa eduskunnassa vaikuttaa tulevinakin vuosina aktiivisesti kehitykseen siten, että todella lohesta muodostuu entistä vahvempi osa Tornionjoen tulevaisuutta niin turismin kuin paikallisten asukkaidenkin kannalta. Tässä valossa vapa ja viehe ovat riittävät pyyntivälineet.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Suuri hyöty lohenkalastuksesta Tornionjoella saadaan virkistyskalastuksesta, joka tapahtuu vavalla ja vieheellä. Tämä tiedetään Tornionjokilaaksossa oikein hyvin ja tältä pohjalta siellä toimitaan. Olen tehnyt lausumaehdotukseni, jotta ei kuitenkaan yhtä ryhmää sivuuteta kokonaan lohen ja taimenen kalastuksessa. Tekemäni esitys edistäisi rauhaa jokilaaksossa, sillä muutoin riitaa riittää ja sitähän meidän ei missään tapauksessa pitäisi täältä päin edistää.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Voin todeta, että ed. Korteniemen esitys edustaa todella kokonaisnäkemystä Tornionjoesta ja että kulleapajia ei ole yhtään ed. Korteniemen kunnassa. Ne ovat kaikki hänen alapuolellaan. Eli jos hän haluaisi ajatella yläjokivarren etua yksipuolisesti, hän ei olisi tehnyt tällaista esitystä, vaan todella on, niin kuin ed. Korteniemi totesi, kysymys siitä, että oikeudenmukaisesti kohdellaan kaikkia sillä alueella asuvia paikallisia ihmisiä ja myös ulkopuolisia viehekalastajia ja että tämä saaliskiintiö vain jaetaan oikeudenmukaisesti. Emme halua yhtään lisää sitä saalista vaan sen jakoperusteiden lievää muuttamista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

5) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 68/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 5/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys Suomen liittymisestä Yliopistollisen Eurooppa-instituutin perustamisesta tehtyyn yleissopimukseen

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 47/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 8/1997 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä sivistysvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Sivistysvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 71/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 9/1997 vp
Lakialoite 25/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä asia on jo varmasti loppuun täällä pureskeltu, mutta en malta vielä viime perjantain toteamukseni mukaisesti olla lausumatta sitä, että eduskunnassa joudutaan aina tietynlaisen kaaoksen valtaan, kun täällä käsitellään alkoholilakia tai tupakkalakia. Jostakin syystä eduskunnan tekemät päätökset eivät ole hyväksyttäviä millään tasolla kansan keskuudessa. Tästä johtuu, että jos lait, joita säädetään, eivät ole mielekkäitä eikä johdonmukaisia, niitä on äärettömän vaikea silloin noudattaa, niitä ei haluta noudattaa, niitä rikotaan silloin jopa tarkoituksellisesti.

Tässä on suuri ongelma se, että lyhyesti sanoen juuri huomenna 18 vuotta täyttävä henkilö ei saisi nauttia simaa, ei kotikaljaa, ei pilsneriä, ja kuitenkin nämä ihmiset ovat aikuisia ihmisiä. On järjetöntä jo lainsäädännöllisesti säätää tällaisia lakeja. Toisekseen me tiedämme varsin hyvin sen, että me emme voi sitä millään tavalla estää. Näin ollen tämä laki olisi pitänyt asettaa kohtuulliselle tasolle, eli ikäkysymyksen osalta siihen, että tällaisia juomia, jotka on todetut haitallisiksi nuorille, ei olisi saanut myydä eikä anniskella alle 15-vuotiaille. Nyt 18 ikävuoden raja on täysin kohtuuton.

Meidän olisi tältä osin pitänyt pysyä ed. Räsäsen tekemässä esityksessä, jonka ed. Virtanen äänestykseen toi. Tosin ed. Räsänenkään ei äänestänyt käsitykseni mukaan edes oman ehdotuksensa puolesta, mikä osoittaa, että kaikki oli vähän vinksin vonksin ja sekaisin koko järjestelmä. Mutta kunhan tämän kanssa nyt eletään taas muutama vuosi, niin taas käsitellään ja ollaan taas yhtä hullussa tilanteessa.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa rouva puhemies! Olen hyvin pitkälti samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi, että tällainen lainsäädännön muuttaminen ja laatiminen ei varmaankaan ole omiaan lujittamaan eduskunnan arvovaltaa. Olen aika huolestunut niistä ihmisistä, jotka ovat 15—18-vuotiaita. He eivät kyllä aina tiedä, minkä lain mukaan he milloinkin elävät. Ikärajaviidakko, niin kuin julkisuudessa on esitetty, alkaa olla sellainen, että pitää olla melkoinen jonglööri selvitäkseen siitä kunnialla läpi ja lainkuuliaisena kansalaisena.

Tässä mielessä toivoisin, että jossain vaiheessa eduskunta ottaisi ikään kuin kokonaiskäsittelyyn sen ikäryhmän, jota tämäkin lainsäädäntö koskee ja miettisi todella, mitä nämä ihmiset ovat. Ovatko he väliin lainsäädättömiä, väliin kelpaavat vaikka tykin ruoaksi, mutta he eivät saa esimerkiksi simaa nauttia. Tuntuu epäjohdonmukaiselta ja tiedän, että näiden ihmisten kannalta asia on aika hankala.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi sanoi, että asiat ovat vähän vinksin vonksin, kun lakialoitteen tehnyt ed. Räsänenkään ei kannattanut omaa aloitettaan. Ei se siitä johtunut, vaan me koemme, että hallituksen esitys nostaa ikäraja 18 vuoteen on sittenkin parempi, niin kuin on monia muitakin kieltorajoja, tästähän se johtuu. Meillä ei ollut uskallusta laittaa aloitteen ikärajaa ylemmäksi kuin 15 vuotta. Näin oli asia.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti haluan todeta sen, minkä edustajat Aittoniemi ja Saarnio totesivat, että valtioneuvosto kyllä tuomalla tällaisia esityksiä romuttaa lain kunnioitusta nuorten ja yleensäkin kansalaisten keskuudessa. Niin kuin ed. Saarnio sanoi, armeijaan kyllä kelpaa jo 17-vuotiaana, mutta alkoholia, edes pilsneriä, ei voi pitää hallussaan. Minun mielestäni tämä on aika käsittämätön tilanne. Kun tiedämme, mikä on elävä elämä, niin on monia ammatteja, joissa pieni sakkorangaistus jonkun pilsneripullon kantamisesta saattaa seurata kielteisellä tavalla elämää vielä myöhemminkin. Toivoisin, että tulevaisuudessa valtioneuvosto hieman enemmän pohtisi asioita sillä

tavoin, että lakien kunnioitus tässä maassa säilyisi.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut alkoholilakia koskevaa keskustelua sen kaikissa käsittelyvaiheissa. Aivan ilmeisesti edustajat mietinnön saavuttua saliin kokivat ongelmia siinä, että jos niin päätetään kuin ministeriö oli esittänyt, niin jopa simanjuonti tulee alle 18-vuotiaille kielletyksi ja kotikaljan anniskelusta joudutaan ilmeisesti tekemään uusia ohjeita myös itsepalveluravintoloissa jne. juuri tämän samaisen kiellon johdosta.

Mutta eduskunta voisi siinä suhteessa tietysti mennä hieman itseensä, että hyvin harvoin, kun alkoholipolitiikasta yleensä eduskunnassa puhutaan, täällä käyttävät puheenvuoroja muut kuin ne, jotka ovat ehdottoman raittiuden tai yleensä tiukemman alkoholipolitiikan kannalla ja se heijastuu tietysti niiden lakeja valmistelevien tahojen mielipiteisiin. Minä joskus aikanaan hämmästyksekseni huomasin, että joitakin asioita perusteltiin nimenomaan eduskunnan aikaisemmilla keskusteluilla, johon toki oli osallistunut edustajia runsaasti. Keskustelu oli saattanut olla vilkasta, mutta keskusteluun oli osallistunut silloinkin vain hyvin pieni osa eduskunnan jäsenistä ja nimenomaan vain tiukempaa alkoholipolitiikkaa vaatineet. Minusta tuntuu, että kannattaisi ed. Vistbackan ja muiden, jotka nyt tässä näkivät ongelmia, osallistua keskusteluun silloin, kun käydään niitä laajoja periaatekeskusteluja. Silloin nähdään, että eduskunnassakin on hyvin monen laatuisia mielipiteitä alkoholipolitiikan kehittämisen suhteen. Sitten nämä konfliktit heijastuvat jossakin pienessä yksityiskohdassa jolloin huomataan, että soveltamisesta ollaan kovin erilaista mieltä.

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, kun tätä asiaa käsiteltiin, voisi sanoa, että siinä taustalla olivat tietysti terveyspoliittiset syyt. Yksi asia 15 vuoden ikärajasta todettiin yleensä, että sen ikäisen lapsen maksa ei ole riittävän kehittynyt vastaanottamaan alkoholia. Siitä huolimatta ehkä valiokunnassa olivat henkisesti hyvin monet jäsenet — en minä, mutta monet muut — sitä mieltä, että ikärajaa pitäisi alentaa, mutta valiokunta ei halunnut lähteä siihen sen vuoksi, koska hallitus oli antanut esityksen, jossa oli 18 vuoden ikäraja. Jos valiokunta olisi sitä alentanut, se olisi ollut viesti siitä, että hallituksen linjaa pitää höllentää eduskunnan kannan vuoksi ja tällaista viestiä nuorisolle valiokunta ei halunnut antaa.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Haluaisin lyhyesti ihmetellä nyt käytävää keskustelua tästä asiasta ensinnäkin siksi, etteihän tämä ole mikään hetken mielijohteesta syntynyt eduskunnan demokraattinen päätös, kun päätöksenteon pohjana on hallituksen yksimielinen valmisteltu esitys ja eduskunnassa erikoisvaliokunnan yksimielinen kanta. Ed. Skinnari valiokunnan puheenjohtajana esitteli, miten erilaisia vaihtoehtoja oli punnittu ja tultu johtopäätökseen, että ikäraja on hyvä säilyttää eri lainsäädännössä tällä alalla yhdenmukaisena.

Rohkenisin hieman myös kommentoida suuresti arvostamani ed. Hämäläisen puheenvuoroa siltä osin, että mikäli meidän täysraittiutta kannattavien päättäjien mielipiteet olisivat päässeet valmistelussa ja päätöksenteossa enemmän vallalle, niin kyllä kai Suomen alkoholipolitiikka olisi aivan toisen näköistä. Meillä ei olisi lapsialkoholisteja eikä tätä ongelmaa, jonka takia tämä lainsäädäntö näin nopeasti on eduskuntaan tuotu. Mutta juuri sen takia, että nämä keskustelut eivät ole sillä tavalla vaikuttaneet kuin meistä monet olisivat toivoneet, olemme näitten suurten ongelmien edessä ja Suomi on monella tavalla sairas.

Ed. Saapunki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Saarnio: Arvoisa rouva puhemies! Henkilökohtaisestihan minulla ei ole ollut mahdollisuutta kovinkaan moneen alkoholipoliittiseen keskusteluun osallistua enkä siinä mielessä tuntenut syyllisyyttä ed. Hämäläisen puheenvuorosta.

Haluaisin kyllä sanoa sen, että myös täysraittiit voisivat pohtia joskus sitä, mitkä ikämääreet ja muut ovat käytännölle vieraita. Ei varmasti kukaan halua edistää lasten alkoholin käyttöä muttei myöskään halua edistää lainkuuliaisuuden vähenemistä nuorison keskuudessa. Tällaiset lait väistämättä johtavat siihen, että lakia rikotaan. Ja kun lakia voidaan rikkoa yhdessä asiassa, ehkä tulee helpommaksi rikkoa sitä myös toisessa. Siinä mielessä lainsäädännön pitäisi olla aika herkkä seuraamaan myös sitä, mitä elävässä elämässä tapahtuu, eikä aina vain edustaa sitä, mikä olisi toivottavaa, että tapahtuisi. Tässä mielessä laki menee pieleen,

oli se hallituksen ja valiokunnan yksimielinen kanta tai ei.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! Jos nyt aletaan miettiä, miten tästä tulisi sellainen tai tällainen, niin luulen, että varsinainen syy on siinä, että suurin osa edustajista, jotka tästä viimeksi äänestivät, eivät tienneet, mistä äänestivät. Koska keskustelussa puhuttiin koko ajan limuviinoista, kuviteltiin, että kyse on kohtalaisen paljon alkoholia sisältävistä juomista, tai joka tapauksessa kuviteltiin, että ne ovat näitä limonadipohjaisia, niin kuin tietysti tässä vaiheessa olisi pitänytkin olla. Harva tuli tietäneeksi, että tämä laki pääasiassa kohdistuu ykkösolueen ja baareissa tarjoiltavaan ns. kotikaljaan tai pöytäkaljaan, jotka ovat määrällisesti tämän lain merkittävimmät seikat. Luulen, että suurin osa edustajista, jotka asiasta äänestivät, eivät tätä seikkaa ymmärtäneet, koska keskustelu ja myös hallituksen esityksen perustelut olivat sen kaltaisia.

Simaahan tämä ei niin hirveästi koske, koska simaa tarjotaan lähinnä kotona ja tämä laki ei nyt sentään kotiin asti ylety, vaan ainoastaan baaritarjoiluun ja ravintoloissa myyntiin ja tietysti kauppakassin kantamiseen kaduilla. Mutta joka tapauksessa tämä tulee varmasti Suomen lainsäädännön historiaan ehkä hyvin paljon kolumnikirjoituksia ja pakinoita aiheuttavana lainsäädäntönä.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Vaikka täällä on nyt esiintynyt ehkä joiltain osin aiheellistakin kritiikkiä tätä toisessa käsittelyssä hyväksyttyä esitystä kohtaan, pidän kuitenkin tärkeimpänä sitä, että esitys nyt selkeästi ja yksimielisesti hyväksyttäisiin. Sekä 18 että 15 vuoden ikärajan puolesta on nähtävissä erilaisia perusteluja. Vaikka lakialoitteessani esiintyi 15 vuoden ikäraja, johon siihenkin löytyy omat perustelunsa, on kuitenkin selvää, että 18 vuoden ikäraja on yksinkertaisempi valvoa ja selkeämpi myyjien ja kauppiaitten kannalta.

Lisäksi esityksen puolesta puhuu se, että se on kyllä varsin selkeä viesti niin hallitukselta kuin eduskunnalta lasten lisääntyneen alkoholinkäytön aiheuttamasta huolesta.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! En käy enää toistamaan niitä puheenvuoroja, joita olen käyttänyt aikaisemmin asian käsittelyn yhteydessä, mutta totean kuten ed. Räsänenkin, että juuri 15 vuoden ikärajaa pidettiin epäselvänä valvonnan kannalta. 15-vuotiaallahan ei pääsääntöisesti ole vielä henkilöllisyystodistustakaan eikä ajokorttia tai muuta asiakirjaa, jolla hän voisi ikänsä osoittaa.

Huoli kotikaljasta on kyllä minun mielestäni liioiteltu, ikään kuin tällä nyt kotikalja Suomenmaasta kitkettäisiin pois ja sen saatavuus tuntuvasti vähenisi. En muutenkaan tiedä, että se olisi ollut erityisesti nuorison suosiossa oleva juoma, joten en usko, että tästä nuoriso kovasti siltä osin pahoittaa mieltään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 36/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys luottolaitostoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvän lainsäädännön muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 41/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 8/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laiksi yritystuen yleisistä ehdoista ja laiksi yritystuesta annetun lain 21 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 252/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 9/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 80/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 4/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 85/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 13) asiasta.

Keskustelu:

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Todella perusteellisen vaihtoehtojen punnitsemisen jälkeen eduskunnalla on nyt käsiteltävänään paljon odotuksia ja keskustelua virittäneet hallituksen esitykset kotitalouksien työllistämisen tukemisesta. Tarkoituksena on nimenomaan kokeilla kahta vaihtoehtoista mallia: kotitalouksille palveluja tuottavan yrityksen tukemista (Ed. Ala-Nissilä: Minkä takia vain kokeilu?) ja palvelujen käyttäjän verovähennysoikeutta. — On erittäin tärkeää, että tätä asiaa kokeillaan ja kokeilua seurataan nimenomaan työllisyysnäkökulmasta. (Ed. Ala-Nissilä: Menee pari vuotta hukkaan!) Tässähän on ollut muitakin pyrkimyksiä — selvästi vähän ylimääräistä verohelpotusta isompituloisilla — mutta hallituksen tavoitteena on nimenomaan kokeilemalla saada kotitalouksista se työllistämispotentiaali irti, mikä on irti saatavissa.

Hallituksen tarkoituksena on nyt vielä ennen juhannusta päättää kokeilukunnat, ja toivon todella, että työttömät jo nyt valmistautuvat perustamaan eri paikkakunnille osuuskuntia, pienimuotoisia yrityksiä jne. tuottaakseen kotitalouksille heidän tarvitsemiaan palveluja, kuten kodinhoitoa, tilapäishoitoa ja yleensä sellaisia kotitöitä, joita tehdään tietty tuntimäärä yhdessä paikassa. Työministeriö on valmis kouluttamaan tällaisia yrityksiä suunnittelevat työttömät työvoimakoulutuksena, ja tällaisen yrityksen perustamiseen on mahdollista saada myös starttirahaa.

Meillä oli vielä muutama vuosi sitten ihan sellainen virallinen oppi, kun sanottiin, että emme elä toinen toistemme paitoja pesemällä, ja sillä aivan vilpittömästi haluttiin korostaa raskaan teollisuuden, vientiteollisuuden, merkitystä, joka on suuri. Se tuo meille valuuttaa, ja sen perustalla koko hyvinvointivaltio lepää. Mutta työllisyyden kannalta on olennaista, elpyykö Suomessa yksityinen palveluyrittäminen. Tämän palveluyrittämisen ja palvelujen elpymisen suhteen hallituksessa on tehty paljon työtä ja yksi pieni siivu on juuri kaivaa kotitalouksien työllistämis- ja palvelupotentiaali esille. (Ed. Aittoniemi: Tällä ei kaiveta!)

Nämä lakiesitykset on mitoitettu siten, että tukien tai verovähennysten piiriin kuuluu vain sellainen työ, jota todellakin perinteisestikin tehdään kotona, eivät esimerkiksi kampaamo- tai parturipalvelut kotona tehtynä. Tällainen rajaus on tarpeen, jottei oman korttelin kampaamo joutuisi tämän tuen tai verovähennyksen seurauksena lopettamaan.

Pidän todellakin tärkeänä, että erilaisia vaihtoehtoja kokeillaan, jotta käytännössä voidaan tuloksia seurata. Varmasti puolin ja toisin molempien mallien suhteen on mahdollista näiden kokeilujen kautta erilaisista ennakkoluuloista päästä irti. Uskon, että esimerkiksi eläkeläiset, joiden eläke on kohtuullinen, jotka eivät ole oikeutettuja kunnallisiin subventoituihin palveluihin tai palvelumaksuihin, tulevat olemaan tyytyväisiä uuteen järjestelmään, jonka näin toivon, voidaan sanoa täydentävän tulevaisuudessa kunnallisia palveluja.

Koska kotitalouksien tukeminen verovaroin on ollut ja varmasti edelleenkin on varsin tunteisiin vetoava asia, on ollut vaikea käydä syvällisempää keskustelua tämän asian merkityksestä. En kuitenkaan malta olla tuomatta esille yhtä seikkaa, joka kokeilujen seurannassa on otettava huomioon. Kysymys koskee työaikaa.

Kotitalouksien tukeminenhan on myös tietyllä tavalla työn jakamista. Työllisyyden kannalta se on erinomaisen hyvä asia. Ihmiset, joilla on työ, jossa he viihtyvät, jossa työpäivät ovat pitkiä, katsovat, että näin heille tulee mahdollisuuksia panostaa omaan ammattiinsa enemmän, koska saavat kotiin tullessaan levähtää pitkän päivän jälkeen, kun joku toinen on tehnyt kotityöt. Kaikki on hyvää. Mutta tämä näkökulma askarruttaa työaikapolitiikan osalta siksi, että meillä on selvästi muutenkin nähtävissä se, että työajat rapautuvat, osa ihmisistä tekee yhä lyhyempää työaikaa ja osa yhä pidempää työaikaa. Toiset tekevät ylipitkiä työpäiviä ja toiset raapivat toimeentulonsa yhä pienemmistä ja pienemmistä työnpätkistä. Tämänkin kokeilun aikana on hyvä miettiä myös työaikapolitiikkaa. Tähän vakavasti toivon hallituksen tukemana työmarkkinajärjestöjen ryhtyvän nyt, kun seuraavaa tulokierrosta ryhdytään juoksemaan kasaan.

Arvoisa puhemies! Lokakuun alussa alkava kotitaloustyön väliaikainen tukijärjestelmä lähtee siitä, että tukea voidaan myöntää yksityistaloudelle asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa tehtävästä kotitalous-, hoiva- ja hoitotyöstä sekä asunnon kunnossapito- tai perusparannustyöstä. Julkisuudessa on vähän alentavaan sävyyn puhuttu piikatyöstä. Uskon, että yksikään poliitikko ei ole tuota termiä käyttänyt. Todellakin on ollut tarkoitus aivan muu kuin jonkun piikayhteiskunnan syntyminen.

Tuen määrä olisi 40 prosenttia työstä maksetun palkkion määrästä, kuitenkin enintään 33 markkaa tunnilta. Tuen enimmäismäärä kotitaloutta kohti olisi 150 tuntia kalenterivuodessa. Tuki myönnettäisiin ja maksettaisiin työvoima- ja elinkeinokeskuksen rekisteriin merkitylle yritykselle, joka työn kotitaloudelle on tehnyt.

Tämän kokeilun tarkoituksena, kuten äsken sanoin, on edistää palveluyritysten toimintaa alentamalla kotitalouksille tuotettujen palvelujen hintaa. Uskon, että tuki parantaa vanhusten ja vammaisten mahdollisuuksia selviytyä kotona mahdollisimman pitkään ja helpottaa ansiotyössä käyvien mahdollisuuksia hoitaa kotitaloudessa tehtävät työt. Toisena tärkeänä tavoitteena työllisyyden parantamisen rinnalla on vähentää pimeää työtä. Kun kotitaloudelle olisi tarjolla mahdollisuus käyttää yksinkertaisempaa kohtuuhintaista ostopalvelua, voidaan olettaa pimeän työn vähentyvän. Tämä lakiesitys on valmisteltu työministeriössä.

Toinen kokeilu, joka myös alkaa lokakuun alussa, on verovähennyskokeilu. Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä olisi 5 000 markkaa vuodessa. Vähennyksen määrä olisi suurin piirtein yhtä suuri kuin samaan aikaan kokeiltavassa yrityksille myönnettävän tuen kokeilussa maksettava tuki. Kotitalousvähennystä voisi saada verovelvollinen, jonka kotona tai vapaa-ajan asunnossa olisi tuo kotitalous-, hoiva- tai hoitotyö tehty. Vähennyksen voisi saada myös asunnon kunnossapito- tai perusparannustöihin. Sen sijaan terveyden- ja sairaanhoitopalveluiden sekä kodinkoneiden ja -laitteiden korjaustöiden kustannuksista ei vähennystä myönnettäisi.

Kotitalousvähennys tehtäisiin valtion tuloverosta. Verovelvollinen saisi vähentää tuloverotuksessaan maksamansa pakolliset työnantajan sosiaalivakuutusmaksut. Verovelvollinen voisi myös vähentää ennakkoperintärekisteriin merkitylle yrittäjälle maksamastaan työkorvauksesta 40 prosenttia. Tämän tuloverosta tehtävän verovähennyksen etuna on se, että se kohdistuu yhtä suurena kaikkiin verovelvollisiin. Tosin kaikkein pienituloisimmat eivät vähennyksestä hyödy, koska heidän ei tarvitse maksaa valtion tuloveroa.

Tämän niin kuin toisenkin kokeilun tavoitteena on selvittää, mitä vaikutuksia kotitalousvähennyksellä on kotitaloudessa tehtävän työn tar-

jontaan ja kysyntään. Tarkoituksena on myös selvittää, voidaanko kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia parantaa ja siten vähentää työttömyyttä. Tässäkin kokeilussa on tavoite vähentää kodeissa tehtävää pimeää työtä.

Näitä molempia kokeiluja seurataan, niistä tehdään laaja tutkimus, ja näiden kokeilujen pohjalta hallitus sitten ratkaisee, millä tavalla tulevaisuudessa se työllistämispotentiaali, mitä kiistattomasti kotitalouksissa on, mahdollisimman hyvin voidaan valjastaa työttömyyden puolittamisen tielle.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari viittasi siihen, että tästä on paljon puhuttu. Todellakin kotitalouksien työllistämistyöryhmä sai mietintönsä valmiiksi viime kesänä. Sen jälkeen nähdäkseni on ollut kaikki valmius laittaa tämä kotitalouksien työllistämismahdollisuusasia liikkeelle. Nyt kuitenkin tässä käy niin, että vain kokeillaan kahdella suhteellisen pienellä mallilla. Tässä, ministeri Jaakonsaari, tulee kaksi jonkinlaista tuluskukkaromallia kovan keskustelun jälkeen. Tämä on valitettavaa, sillä nyt hukataan talouden nousun aikana niitä työllistämismahdollisuuksia, joita kotitalouksissa on. Siellähän tehdään työtä laskennallisesti peräti 200 miljardin markan edestä.

Viittaan myös, arvoisa puhemies, siihen, että tässä tuloverotus ensimmäistä kertaa Suomessa erilaistetaan ihmisten asuinpaikan mukaan. Luonnollisten henkilöiden tuloverotus erilaistetaan asuinpaikan mukaan. Oulussa voi luonnollisella henkilöllä olla pienempi verotus kuin esimerkiksi Loimaalla. Minä en pidä tätä yhdenvertaisuuden kannalta ollenkaan hyvänä asiana. Tässä näyttää oikeusministerikin olevan sitä mieltä, että pitäisi pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto. Sama ilmiö tulee tukimallin osalta. Toisella paikkakunnalla saa tukea, toisella ei. Periaatteellisestikin olisi pitänyt lähteä siitä, että tämä olisi ulotettu koko maahan. Tekninen valmius on olemassa. Varsinkaan verovähennysmalli ei edes tuo kustannuksia valtiolle. Mielestäni hallitus tekee nyt karhunpalveluksen, kun lähtee vain tällaisiin tuluskukkaromallikokeiluihin ja unohtaa koko maan tässä yhteydessä ja rikkoo myös yhdenvertaisuusperiaatetta.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Katson myös, että asia on varmaan syytä käyttää perustuslakivaliokunnassa, jotta saadaan vielä selvyys siihen, voidaanko kansalaisia tällä tavalla kohdella.

Mutta haluaisin vedota ministeriin ennen kaikkea kahden asian suhteen. Toinen on se, että kun kokeilupaikkakunnista nyt päätetään, niin toivoisin, että molempia malleja kokeiltaisiin samoilla paikkakunnilla. Ainoastaan näin voidaan mielestäni saada pätevät, vertailukelpoiset tulokset, sillä jos näitä kokeillaan hyvin erilaisilla, väestörakenteeltaan ja tulotasoltaan eri tyyppisillä paikkakunnilla, on vaarana, että tulokset eivät ole vertailukelpoisia ja kokeilu ikään kuin vesittyy. Tässähän alun perin väiteltiin kahdesta mallista ja sitten päätettiin, että kokeillaan molempia, jotta saataisiin luotettavat tulokset siitä, kumpi malli on parempi. Mielestäni vain näin ne voidaan saada.

Toivoisin, että Helsinki, jossa on erittäin paljon maksukykyisiä vanhuksia, hyväksyttäisiin tällaiseksi kokeilukunnaksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämä on yhtä huono kuin äsken loppuun saatettu alkoholilaki. Minusta tuntuu jollakin tavoin, että ne ovat saman painoisia, jos ne laitetaan vaakakuppeihin. Tämä toimii yhtä surkeasti kuin aikanaan tehty sapattivapaakokeilu, vaikka sitä on paljon mainostettu. Se antaa hyötyä vain hyvävaraisille, kotirouvan tehtäviin haluaville henkilöille. Tämä sapattivapaa ei köyhiä, työn raskauttamia ihmisiä helpota yhtään.

Tässä kokeilussa, jota nyt käsitellään, ehdottomasti paras malli, hyvin yksinkertainen malli olisi ollut se, joka on tuotu niin keskustan kuin SMP:n taholta eduskuntaan ja jossa tietty alennus annetaan kotiapulaisen palkkaa maksavalle palkansaajalle verotuksessa sillä tavalla, ettei joudu maksamaan samasta rahasta kahteen kertaan veroa. Se on ihan sama kuin että maksetaan nykyisin sähköverosta liikevaihtoveroa, verosta maksetaan veroa. Niin maksaa myös sellainen henkilö, joka käyttää kotiapulaista. Tällaisella yksinkertaisella, selkeällä mallilla koko maahan ulotettuna olisi ollut nopeita ja selkeitä vaikutuksia. Se on olisi ollut samalla kokeilumalli, josta olisi voitu luopua siinä vaiheessa, jos katsotaan, että se ei onnistu.

Tämä malli, joka hajautuu kahdelle taholle, toisaalta yrityspuolelle, toisaalta suoraan kotiavun käyttäjiin, jotka palkkaavat tällaista apua suoraan itselleen, kaiken lisäksi tarjoaa ehdottomasti väärinkäytösten mahdollisuudet. Saattaa olla, että tällaista työtä tarjotaan sellaisella

alueella, jota tähän ei ole ollenkaan tarkoitettu, vaikka omakotitalon rakentamisessa, mutta paperilla näyttää siltä kuin olisi tämän lain tarkoitus tässä työtehtävässä. Tullaan varmasti näkemään, että väärinkäytöksiä tulee aivan selvästi olemaan tässä asiassa. Tämä on täydellinen susi. Kuinka voi olla tämä asia vielä pahempi kuin alkoholilaki?

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Oppositiolla on tuttu tyyli: väärin työllistetty, väärin kokeiltu, väärin vuoroteltu.

Ensinnäkään tästä ei tule mikään tuluskukkaro. Mikä estää meitä kokeilemasta koko maassa? Hyvin tärkeä asia on se, että etsitään tästä työllisyysvaikutukset. Kun tämä on eurooppalaisittainkin aika ainutlaatuinen asia, minusta on hyvä kokeilla kahta mallia etukäteen. Mutta tuluskukkaroa tästä ei tule, siitä pidämme huolen.

Sapattivapaa myös, toisin kuin ed. Aittoniemi sanoi, toimii tällä hetkellä hyvin. On aivan selvä asia, että kaikki uudet asiat vaativat tietyn ajan, ennen kuin ne saavuttavat ihmisten tietoisuuden ja ennen kuin niitä uskalletaan kunnolla käyttää. Siitä on ollut kysymys aika paljon vuorotteluvapaassa. Kun nyt ensi vuoden alusta vuorotteluvapaa on tarkoitus vakinaistaa, tästä kokeilusta saadut kokemukset on tarkoitus hyödyntää. Toivon, että myös kotitalouksien työllistämisestä saadut kokeilut aidosti hyödynnetään. Nimittäin Suomessa ei oikein osata kokeilla. Sen jälkeen kun jokin asia on käynnistetty, se jää sikseen. Nyt tässä uudessa asiassa otetaan tarkkaan se tieto ja hyöty, mikä on saatavissa. Todellakin on tarkoitus tehdä molemmista malleista vakavat ja hyvät kokeilut.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jotenkin tietysti me kansanedustajat voimme olla vähän malttamattomia joissakin asioissa, mutta kun hallitus lähti työttömyyden puolittamistavoitteesta liikkeelle, tässä olisi yksi hyvä mahdollisuus ollut. Kokeilujakson pituus, kun se on kaksi vuotta, tuntuu hitaalta systeemiltä. Jos se olisi vuoden kokeilujakso, saisimme nopeammin näkyvyyttä aikaan, jolloin jo ennen vuotta 1999 nähtäisiin koko maassa, mitä tässä tapahtuu.

Sinällään ministeri Jaakonsaaren heittoa, jos se toteutuisi niin päin, että koko maassa kokeiltaisiin, pitäisi kyllä kannattaa. Jos se noin voisi olla, niin valiokuntahan voisi vaikka lähteä siltä pohjalta, että tällainen olisi mahdollista, koska se antaisi parhaan kuvan ja myös tehokkuus lähtisi heti jo alussa käyntiin myös kokeilujakson aikana, jolloin ihmiset työllistyisivät, mikä tässä on tärkein asia.

Jos näitä malleja vertaa siinä mielessä keskenään, niin eikö tässä kuitenkin pitäisi katsoa niin päin tämä asia, että jos koko maa ei tule kokeilujaksoksi, siinä tapauksessa Helsingin seudulle, jolla voidaan paremmin ja on isommat tulot, sopisi verovähennysmalli erittäin hyvin. Missä on taas pienemmät tulot, niin kuin meidän seutukunnallamme Pohjois-Karjalassa, siellähän hyvitysmalli kävisi erittäin hyvin, koska siellä ihmisillä on vähemmän maksukykyä. Toivon mukaan ministeri Jaakonsaari ajaa sen koko maahan läpi ja antaa valiokunnalle viestin siitä tai sitten toteutetaan tällainen jako, että köyhemmille alueille tämä, joka sopii sinne paremmin, ja rikkaammille tämä, joka sopii tänne parempituloisten alueelle.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka on tietysti hyvä, että nämä kauan odotetut esitykset ovat vihdoin käsiteltävinä, pidän kuitenkin varsin valitettavana sitä, että hallitus on nyt käytännössä tältä kokeiluajalta hukannut todellisen mahdollisuuden lähteä merkittävään uusien työpaikkojen luomiseen kutistamalla hyvän idean kahdeksi pienimuotoiseksi kokeiluksi.

Ministeri Jaakonsaari totesi, että tämä on ollut tunteisiin vetoava kysymys ja herättänyt ristiriitaisia tunteita. Varmasti kokeilujen tielle lähtemisen syynä on ollut nimenomaan se, että hallituksen sisällä poliittiset ryhmät eivät ole päässeet sopuun linjasta kotitalouksien työllistämistuessa. Joidenkin arvioidenhan mukaan kotitalouksiin olisi saatu ja saataisiin helposti ja julkista taloutta rasittamatta luotua jopa 100 000 työpaikkaa, jos vain olisi rohkeutta ryhtyä päättäväisesti toimeen. Kun kotitalouksien työn tarve on ilmeinen, harmaa talous tällä sektorilla on enemmän sääntö kuin poikkeus ja työttömyyden aleneminen on ollut niin hidasta, on todellakin harmi, että hallitus ei ole saanut aikaan koko maata kattavaa ja tehokasta järjestelmää joko verovähennyksen tai työllistämistuen muodossa.

Ed. Huuhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M. P i e t i k ä i n e n : Fru talman! Förslagen om att underlätta anställning i hemmet är nödvändiga. Dagens situation är djupt otillfreds-

ställande. Det finns en massa arbete som bör göras inom hemmets fyra väggar och som antingen blir ogjorda, utförs svart eller av slutarbetade familjemedlemmar. Speciellt stort är behovet av extra hjälp hos åldringar och i barnfamiljer.

Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä, jossa tuki on enintään 150 tuntia vuodessa kotitaloutta kohti, saattaa olla tervetullut vastaus vanhojen ihmisten avuntarpeisiin tai tilapäisiä korjaustöitä kotona tarvitseville. Lapsiperheiden tarpeet ovat erilaiset. Ensisijaisesti perheen lapsia hoitamaan tarvittavan avun palkkaaminen ei ole mahdollista 150 tuntia vuodessa käsittävän mallin pohjalta. Ei ole mielestäni myöskään onnistunut ratkaisu palkata työllisyystuen avulla työtön henkilö enintään kymmeneksi kuukaudeksi.

Lasten kotona tapahtuvan hoidon toimivuuden turvaamiseksi on välttämätöntä, että perheet voivat päättää, kenet he haluavat palkata. Työsuhteen tulisi aina voida olla pidempi kuin kymmenen kuukautta kerrallaan.

Tämän vuoksi on selvää, että erityisesti lapsiperheiden odotukset kohdistuvat kotitaloustyön väliaikaista verotukea koskevaan malliin. Se vastaakin paremmin lapsiperheiden tarpeita.

Fru talman! Det är klart att speciellt barnfamiljer ser fram emot modellen med skatteavdrag för arbete i hemmet. Det svarar bättre mot barnfamiljernas behov. Den försöksperiod med de två stödsystemen som nu skall inledas är av stor betydelse. För att en verklig utvärdering skall ske borde båda systemen helst prövas ut i samma kommun eller i närliggande och till sin struktur likartade områden. Jag anser att huvudstadsregionen som helhet eller till exempel det barnrika Esbo kunde vara ett sådant område där vardera modellerna utprövas. Om inte detta är möjligt borde åtminstone modellen med skatteavdrag prövas i huvudstadsregionen.

Nyt käynnistyvällä kahden tukijärjestelmän kokeilujaksolla on suuri merkitys. Jotta todellisen arvion tekeminen olisi mahdollista, molempia järjestelmiä olisi mieluusti kokeiltava samassa kunnassa tai läheisillä ja rakenteeltaan samanlaisilla alueilla. Katson, että pääkaupunkiseutu kokonaisuudessaan tai esimerkiksi lapsirikas Espoo voisi olla alue, jossa kumpaakin mallia kokeiltaisiin. (Ed. Ala-Nissilä: Entä Kauniainen?) Jollei tämä ole mahdollista, ainakin verovähennysmallia pitäisi kokeilla pääkaupunkiseudulla.

Rouva puhemies! Kuten hyvin tiedämme, on olemassa runsaasti vielä lyhytkestoisempia ja raha-arvoltaan pienimuotoisempia työsuorituksia kuin ne, joista nyt puhutaan näissä esityksissä. Itse asiassa maamme on täynnä tällaisia sattumanvaraisia ja usein pimeitä pikkukeikkoja. Olisi erittäin arvokasta sekä yhteiskuntamoraalisesti että valtiontaloudellisesti, jos pystyisimme näillekin luomaan oman järjestelmän, joka olisi niin vaivaton, että se ikään kuin houkuttelisi niiden lailliseksi muuttamiseen. Tämä voisi olla yksinkertaisempaa kuin luulemmekaan.

Yksi varteen otettava mahdollisuus on nykyaikaisen tiedonsiirtojärjestelmän avulla toimiva polettijärjestelmä. Henkilö, joka joskus tekee pikkukeikkoja, ostaa vaikka kioskista 100 markan arvoiset poletit, joista maksaa esimerkiksi 15 markkaa, joka samalla sisältää veron valtiolle. Työn teettäjä maksaa satasen työntekijälle, vie poletin takaisin ja saa esimerkiksi viiden markan hyvityksen. Välittäjä saa jonkin markan per poletti, loput jäävät valtiolle. Tietojärjestelmän avulla kuukausittaisia rajoituksia muun muassa päivärahaoikeutta ajatellen voidaan ja pitää asettaa.

Kun tällainen on kerran saatu käynnistettyä, se ei olisi pullonpalautusjärjestelmää mutkikkaampaa. Joka tapauksessa tämäkin olisi mielestäni kokeilun arvoinen idea. Meillä ei ole enää varaa ennakkoluuloihin työllistämisideoiden suhteen.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä aikaisemmin keskustan ja kristillisten edustajat arvostelivat esitystä, jopa SMP haudan takaa, näin ymmärsin, arvosteli tätä esitystä. Nyt ed. M. Pietikäinenkin kritisoi hallituksen esitystä eräiltä osin.

Se on ihan selvää, että tottakai, kun liikkeelle lähdetään, tämä on vaatimaton alku, mutta haluan kuitenkin muistuttaa pari tosiasiaa mieleen. Ensinnäkin silloin, kun keskusta oli hallituspuolue ja kristilliset olivat hallituspuolue, silloin ei päästy näinkään pitkälle. Ei päästy liikkeelle ollenkaan. Ei tullut minkäänlaista pientäkään askelta, ei minkäänlaista pientäkään kokeilua, joka olisi asiaa vienyt eteenpäin.

Toiseksi totean, että tämä on kuitenkin alku tälle asialle. Nyt lähdetään kokeilemaan kahdella erilaisella mallilla, ja kun näin otetaan askel eteenpäin, niin olen vakuuttunut siitä, että jatkossa otetaan uusia askeleita eteenpäin. Toivottavasti kokeiluista, vaikka ne onkin sinänsä mitoitukseltaan jouduttu asettamaan ahtaisiin raa-

meihin, saadaan sellaisia kokemuksia, jotka kertovat meille kaikille päättäjille sen, että kotitalouksia kannustamalla voidaan pimeätä työtä kitkeä pois ja luoda uusia todellisia työpaikkoja. En hyväksy sitä, että eduskunta tuntuu näin happamasti suhtautuvan tähän askeleeseen, joka nyt on tarkoitus ottaa. Se on kuitenkin askel eteenpäin.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Kodeilla on merkittävä työllistämismahdollisuus. Jos sitä voidaan hyödyntää, voidaan todella luoda uusia työtilaisuuksia, helpottaa perheiden arkipäivää sekä hillitä harmaata taloutta.

Kun täällä ed. Zyskowicz puhui perheistä, niin ehkä on syytä laajemminkin todeta, mitä on tapahtunut. Mehän tiedämme, että kotihoidon tuki, perheiden mahdollisuus hoitaa lapsia kotona on heikentynyt. Kun samaan aikaan estetään näin tehokkaasti kotien työllistämismahdollisuuksia, tämä on kyllä kokoomukselta huonoa politiikkaa perheiden kannalta.

Keskustahan osaltaan on pyrkinyt useaan otteeseen kiirehtimään asiaa. Hallituksen kotitalouksien työllistämisryhmän mietintöhän valmistui jo vajaa vuosi sitten. Siitä saakka on ollut tekninen valmius toteuttaa asia joko verovähennysmallina tai sitten kotitalouksien tukimallina. Näin ollen tällä asialla on jo vitkuteltu lähes vuosi. Kun nyt edessä on noin kahden vuoden kokeilu, niin käytännössä merkittävä osa kotitalouksien työllistämismahdollisuuksista tällä vaalikaudella hukataan.

Keskustahan esitti lakia kotitalouksien työllistämiseksi tuloverolakia muuttamalla. Lähdemme siitä, että verovelvollinen saisi vähentää verosta 30 prosenttia työn teettämisen kustannuksista, joita hänelle on aiheutunut kotitalouden kunnossapitoon ja perheen hoitoon liittyvistä tehtävistä. Vähennyksen enimmäismäärän pitää mielestämme olla huomattavasti suurempi kuin hallituksella. Se voisi nousta jopa 25 000 markkaan, mikä merkitsisi 100 markan verotukea yhtä päivää kohden. Oltaisiin siis lähellä peruspäivärahaa tässä yhteydessä. Alarajana olisi 500 markkaa hallinnollisista syistä. Vähennys tehtäisiin ensisijaisesti valtiolle suoritettavasta tuloverosta, mutta toissijaisesti kunnallisverosta. Näin ollen voitaisiin mennä alemmaksi ihmisten tuloissa, toisin sanoen pienituloinenkin ihminen voisi hyödyntää tätä mallia, kun taattaisiin mahdollisuus myös kunnallisverosta tehtävään vähennykseen toissijaisesti. Tämä virhe hallituksen kokeilumallissa näyttää olevan.

Arvoisa puhemies! Tulen sitten hallituksen esitykseen. Mielestäni on hyvä, että molempia malleja kokeillaan. Kuitenkin tehokkaampi, epäbyrokraattisempi keino on ilman muuta verovähennysmalli. On valitettavaa, että tämä jää nyt alueelliseksi kokeiluksi ja hukataan työllistämismahdollisuuksia. Olemme laskeneet, että veromallilla olisi voitu vähintään 20 000—30 000 henkilöä työllistää, ja se malli ei olisi toimiessaan juurikaan valtiolle maksanut mitään. Veronmaksajain Keskusliitto päätyi sellaiseen laskelmaan, että se ei maksaisi valtiolle mitään, kun he olettivat, että työllistetyt ihmiset maksavat veroa, niin kuin tietenkin maksavat, ja toisaalta työttömyysmenot vähenevät. Kolmanneksi, mitä laskelmassa ei edes otettu huomioon, tämä hillitsee harmaata taloutta, ja siitäkin nettovaikutus on valtiontalouden kannalta myönteinen.

Mutta nyt tässä käy niin, että jos tämä malli tällä tavalla toteutetaan, tulee erilainen tuloverotus eri kunnissa Suomessa. Hallituksen esityksessä todetaan, että lausunnoissa kokeilua pidettiin jonkin verran ongelmallisena hallitusmuodon yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta, joten oikeusministeriö päätyi suosittelemaan lausunnon pyytämistä perustuslakivaliokunnalta. Mielestäni tämä onkin välttämätöntä. On varsin outoa, jos Helsingissä on erilainen verotus kuin Oulussa luonnollisilla henkilöillä. Tällaista ei ole nimittäin koskaan Suomessa ennen ollut.

Verotusta on alueellisesti kyllä porrastettu, mutta lähinnä välillisen verotuksen ja yritysverotuksen osalta, mutta ei luonnollisen henkilön verotusta ole asuinpaikan mukaan eriytetty. Näin ollen, kun ministerikin äsken vähän viittasi, että kokeillaan koko maassa, niin näin se pitäisi tehdä. Pitäisi korjata tätä mallia vähän tehokkaammaksi ja ulottaa se koko maahan. Se ei olisi valtiolle mikään oleellinen kustannus ja voisimme luoda työpaikkoja. Nyt, kun talous nousee, elämme noususuhdannetta, niin ihmisillä on ehkä luottamusta ja mahdollisuuksia paremmin hyödyntää tätä mallia. Jos me odotamme laskusuhdanteen vuosia, niin se voi olla taas huono asia tämänkin mallin toteuttamisen kannalta.

Näin ollen ei pidä lähteä siihen, että hallitus sitten myöhemmin valitsee paikkakuntia, vaan veromallia pitäisi ainakin korjata siten, että se ulottuu koko maahan. Muuten tästä tulee kaksi niin kuin sanoin tuluskukkaromallia, ja työllistämismahdollisuudet hukataan tänä massatyöttömyyden aikana. Viittaan myös siihen, että presi-

dentti Ahtisaari on usein puhunut kolmannesta sektorista työllistäjänä. Suomessa on ollut rifkineitä ja muita guruja asiasta kertomassa. Kotitalouksien työllistämismahdollisuudet voitaisiin tavallaan rinnastaan kolmannen sektorin työllistämiseen. Olisi siis korkea aika lähteä siitä, että annettaisiin ihmisille mahdollisuus työllistää ja siten helpottaa heidän arkielämäänsä ja samalla voitaisiin vielä hillitä harmaata taloutta.

Arvoisa puhemies! Eduskunnassa pitää välttämättä korjata hallituksen esitystä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ala-Nissilä esitteli Suomen keskustan mallia, joka on verovähennysmalli ja jota he aikaisemmin taisivat lakialoitteenakin esittää. Kyllä minä kuitenkin näen tässä vaihtoehtoisena mallina joissakin tapauksissa parempana hyvitysmallin, koska verovähennysmallihan antaa pienituloiselle edun vasta hyvin paljon myöhempään, kun verotus on valmistunut. Siinä mielessä hyvitysmalli on heti konkretiaa, kun voidaan saada ostettua halvemmalla palvelu suoraan. Siinä mielessä jossakin mielessä suoraviivainen, johdonmukainen ajatuskuva, että verovähennysten kautta saadaan jotakin, on huonompi pienituloisille ja köyhimmille ihmisille.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei se ole näin, ed. Lahtela. Kyllä verotuksen ennakonpidätystä voidaan aina tarkistaa sen mukaan, mikä lopullinen vero tulee olemaan. Toisin sanoen ennakonpidätystä kannettaessa voidaan ottaa huomioon se verovähennysoikeus, mikä kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien kautta syntyy. Tämäkin on sellainen veruke, jonka sosialidemokraatit usein esittävät, kun teillä ei ole rohkeutta antaa ihmisille mahdollisuuksia työllistää ja itsekin siitä vähän hyötyä ja helpottaa arkielämää. Teidän pitäisi uudistaa ajatteluanne vähän myönteisempään suuntaan. Tässä ajassa pitää työllisyyttä hoitaa hieman ennakkoluulottomammin kuin ennen. Sinällään en torju sitä, etteikö voida sitä toista malliakin kokeilla, mutta hyöty pitäisi hakea nyt verovähennysmallin kautta hyvin nopeasti.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowicz puolusteli täällä tätä kokeilujärjestelmään lähtemistä sillä, että sitten voitaisiin myöhemmin ryhtyä varsinaisiin ratkaisuihin. Kuitenkin kahden vuoden hukkaaminen, rajoitetuilla kokeiluilla näpertely on mielestäni huono ratkaisu, jos ajatellaan vaikka työttömyyden puolittamistavoitetta. Valitettavasti hallitus on monilla toimillaan tähän saakka heikentänyt kotitalouksien käyttöä työllistämiseen. Otan tästä vain yhden näkökulman.

Kun kotitalouksien työllistämistukimahdollisuuksia aiemmin käsiteltiin, ministeri Hutt-Juntunen totesi eräässä yhteydessä, että on hölmöläisten touhua ensin leikata kotihoidon tuesta ja sitten yrittää paikata tehtyä virhettä luomalla kotitalouksille mahdollisuuksia työllistämiseen. Tosiasia on se, että käytännössä hallitus ajoi rajulla leikkauksellaan kodeista monia pienten lasten vanhempia pois mielekkäästä kotityöstä. Toimiva pienten lasten kotihoidontukijärjestelmähän on ollut käytännössä tähän asti maamme parhaiten toimiva työvuorottelujärjestelmä.

Kun perheet ovat valittaneet sitä, että esimerkiksi nykyinen työllistämistukijärjestelmä kotitalouksissa on joustamaton ja riittämätön, niin työministeriön perustelu on usein ollut sellainen linjaus, että työllistämistuet eivät ole sosiaali- tai perhepolitiikkaa, vaan työllisyyspolitiikkaa. Kuitenkin terveen työllisyyspolitiikan tulisi rakentua ihmisten todellisille tarpeille. Mielestäni tässä on nyt nähtävissä aivan sama ongelma. Valitettavasti juuri niiden kotitalouksien kannalta, joissa olisi eniten tarvetta, eli pienten lasten vanhemmille nämä esitykset eivät tuo mitään merkitystä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa puhemies! Sinänsä on erittäin hyvä asia, että hallitus on tuonut lakiesitykset eduskunnan käsittelyyn, mutta haluan siinä yhtyä muun muassa ed. Ala-Nissilän puheenvuoroon, että kansalaisten eriarvoistamisen tielle on otettu askel, mikäli kokeilua toteutetaan vain joillakin paikkakunnilla ja verojärjestelmää toteutetaan luonnollisen henkilön tuloverotuksen osalta epätasa-arvoisella tavalla. Uskon, että eduskunta tekee osaltaan selvityksiä, ja toivon, että hallitus antaa mahdollisuuden muuttaa esityksiä sen kaltaisella tavalla, joka lisää tasa-arvoa ja myös koko maahan kokeilua.

Katsoisin, että mikäli tällaiset byrokratian kukkaset ovat niitä, jotka vievät esityksiä eteenpäin, niin sekin on valitettavaa. Meillä on ollut todella erittäin toimiva kotihoidontukijärjestel-

mä, joka on niiltä osin ollut kenties yksi parhaita maailmassa lasten ja perheiden kannalta. Mutta katson, että näissä esityksissä on paljon hyvää, muun muassa, jos ajatellaan peruskorjauksia, monia pieniä kotitalouksissa tehtäviä töitä. Ehkä tämä todella osaltaan vähentää pimeän työn mahdollisuutta ja sillä tavalla myös paitsi lisää työllisyyttä vähentää joiltakin osin valtion menoja ja toisaalta antaa lisätuloja.

Ed. M a n n i n e n : Herra puhemies! Silloin, kun hallitus sopi siitä, että kotitaloustyön väliaikainen tukijärjestelmä toteutetaan alueellisina kokeiluina, ministeri Alho televisiokameroiden edessä uutisten yhteydessä totesi toimittajan kysymykseen, millä alueilla tätä mahdollisesti kokeillaan, että ei ainakaan Perämeren alueella. Tämän johdosta tiedustelisin, onko hallitus rajannut Hailuodon kunnan kokeilun ulkopuolelle ja jos on, niin mitä hallituksella on Hailuodon kuntaa vastaan?

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kotitalouksien tarpeet ovat todella erilaisia, ja siksi tarvitaan varmasti kahdenlaista mallia työllisyystilanteen ja tarpeiden tyydyttämiseksi.

Lyhyisiin remonttitöihin sopii suora tuki, esimerkiksi laiturin rakentaminen tai keittiöremontti ovat sellaisia, että niihin se sopii hyvin ja niihin taas verovähennyssysteemi sopii huonosti. Pysyväisluonteisiin hoito- ym. vastaaviin töihin sopii taas varmasti verovähennysmalli. Nämä johtopäätökset voisi tehdä jo käydystä aikaisemmasta keskustelusta, jolloin kokeiluja ei silloin välttämättä ehkä tarvittaisikaan. Vielä parempi olisi esimerkiksi pysyvien lastenhoitotehtävien osalta ihan hoitopalkkajärjestelmään siirtyminen. Kotihoidon tuen leikkaus oli tässä suhteessa aivan väärään suuntaan tapahtunut toimenpide.

Perusongelmat näillä kokeiluilla yhteiskunnastamme eivät poistu. Meillä on liian korkeat välilliset työvoimakustannukset. Ne johtavat pimeään työhön nimenomaan lyhytaikaisissa töissä ja remonttitehtävissä. Hoitotöissä taas kotona tapahtuvan hoidon osalta verotuksen kireys jo pieni- ja keskituloisten osalta on ongelma välillisten kustannusten ohella. Näihin pitäisi pystyä puuttumaan eikä antaa verovähennyksiä suurituloisille; se ei työllisyyttä paranna.

Kokeilut sinänsä ovat yleensä hyviä, mutta niissä on, niin kuin tässäkin, se ongelma, että kokeilut lukitsevat pariksi vuodeksi koko järjestelmän kehittämisen ja silloin ei päästä eteenpäin todellisuudessa. Eli tulevien parin vuoden aikana, kokeiluaikana, ei työllisyystilanne tältä osin yhtään parane, päinvastoin pysyy samanlaisena ja harmaa talous jatkuu. 10—15 vuoden kuluttua ilmeisesti väestökehitys, ikärakennekehitys, jo hoitaakin työllisyystilanteen sellaiseksi, ettei tällaisia malleja enää tarvita, vaan palataan jälleen takaisinpäin.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Mielestäni on erittäin positiivista se, että nämä hallituksen esitykset sekä kotitaloustyön verotuesta että myös kotitaloustyön tukijärjestelmästä on vihdoinkin saatu eduskunnalle. Kun asioista neuvoteltiin ja väännettiin kättä, kokoomuksessa pelkäsimme, johtaako koko prosessi siihen, että hallituksen esityksiä eduskuntaan ei koskaan saataisi. Onneksi ne ovat nyt täällä.

Täytyy sanoa, että varsin vaikeata on ollut koko hallintokoneiston kanssa tältä osin. Poliittisella puolella on ollut hyvinkin paljon halukkuutta tämän tyyppisiin järjestelmiin, mutta sen sijaan virkamieskunnassa on ollut voimakasta vastustusta, ja tältä osin on hyvä, että poliittinen tahto on voittanut.

Mielestäni on myöskin hyvä, että on saavutettu kompromissi, jossa kokeillaan sekä tukijärjestelmää että verovähennysjärjestelmää. Niistä saatavien kokemusten perusteella arvioidaan, kumpaanko kehittämisen painopiste tulee asettaa. Luulen, että verovähennysjärjestelmä yksinkertaisuuden puolesta on parempi, mutta on hyvä, että kumpikin malli saa osoittaa omat hyvät ja huonot puolensa.

Ongelma tietysti kokeilussa on se, että ne määrät, joilla tukea annetaan, ovat varsin pieniä. Toivottavaa on, että tuen pienuus ei johda siihen, että kiinnostus kokeiluihin ei olisi riittävä. Uskon kuitenkin, että se poliittinen keskustelu, mitä eduskunnassakin tullaan käymään, tulee herättämään sellaista kiinnostusta, että monet kansalaiset kuitenkin kokeilevat kumpaakin järjestelmää.

Toisaalta on syytä todeta se, että erilaisia yritysten tukimuotoja on kokeiltu aikaisemmin ja myös kotona hoidettavien lasten verovähennysjärjestelmää on kokeiltu vuosina 87—88. Uskon, että eduskuntakäsittelyn yhteydessä on syytä käydä vielä nuo kokemukset lävitse ja katsoa, mitä niistä voitaisiin oppia nyt hyväksyttävää järjestelmää varten.

Voi olla, että on syytä jo ennen kokeilun päättymistä arvioida näitä järjestelmiä uudestaan ja kehittää niitä siten, että ne voisivat nykyistä pa-

remmin tukea työllisyystilanteen kehittämistä ja parantamista.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Voin ensinnäkin yhtyä ed. Sasin näkemykseen siitä, että meillä on virkamieskunnassa liiallista verotuksen neutraliteettiajattelua ja verotuksen kannustavuus siellä usein kokonaan sivuutetaan.

Toinen asia. mihin hän viittasi, on se, että Suomessa on usean vuoden ajan ollut käytössä kotitalouksien työllistämistuki. Byrokratian vuoksi sitä on vain käyttänyt 1 300 verovelvollista. Tämän tuen taso taitaa olla rahamäärältään pienempi, joten tuskin se on tehokkaampi.

Minäkin hyväksyn, että molemmat mallit otetaan käyttöön, mutta kyllähän tässä olisi kaikki valmius ottaa ainakin verotukimalli käyttöön koko maassa, jolloin me saisimme tehoa, jolloin me voisimme ihmisiä työllistää.

Kiinnitän myös huomiota siihen, että esimerkiksi Kotitaloustyönantajaliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, kuuden ammattirakentajayhdistyksen muodostama rakennusalan elvytysryhmä sekä Veronmaksajain Keskusliitto ovat kaikki selkeästi todenneet, että tämä veromalli on parempi ja se pitää ottaa nopeasti käyttöön. Näin ollen tällä veromallilla on laaja yhteiskunnallinen kannatus, eikä nyt pitäisi talouden nousuaikaa hukata tällaisiin ns. tuluskukkarotason kokeiluihin, vaan lähteä nopeasti liikkeelle, jos meinataan tässä maassa työttömyyttä puolittaa.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Täytyy todeta kummastakin mallista, mikä koskee kotitalouksien työllistämistä, jotta ainakaan hallitus ei ole vaalipropagandaan sortunut, kun tämä menee niin kauas, jotta ei vielä hirveitä uusia toimenpiteitä tehdä ennen seuraavia eduskuntavaaleja. Siinä mielessä ei voi sanoa, että tämä olisi ainakaan sellaisena pontimena ollut, vaikka olisi toivonut kyllä, että siihen mennessä, ennen kuin seuraavat vaalit käydään, olisi voitu jo tehdä uusia toimenpiteitä sen suhteen, miten nämä kokemukset antavat myötä ja näyttävät, kumpaa mallia lähdetään noudattamaan. Vai olisiko mahdollista jopa niinkin päin ajatella tätä kysymystä, että yhtäaikaisesti olisivat molemmat mallit käytössä koko maassa, olipa kokeilujen tulos mikä hyvänsä? Nämähän kohtelevat eri tavalla eri tulonsaajaryhmiä ja vähän alueellisestikin riippuen juuri siitä, että toisilla paikkakunnilla, ennen kaikkea Etelä-Suomessa, on huomattavasti korkeammat keskitulot ja muilla seuduilla on tietysti vastaavasti matalammat, jolloin siellä on erityyppinen tarvekin olemassa.

Samaten väestörakenteen osalta, jos ajatellaan, missä enemmän tulee ikääntynyttä porukkaa, jotka tarvitsevat apua yhä enemmän, ja kun ottaa huomioon kuntien mahdollisuudet järjestää palveluita, se on kaventunut, niin tältä puolen voisivat ne, jotka pystyvät ostamaan ja haluavat ostaa kumman mallin mukaan hyvänsä apua, voisivat saada sitä. Siinä mielessä miksi ei voisi olla niinkin, että jatkossa olisivat verovähennysmalli ja hyvitysmalli olemassa yhtäaikaisesti jopa jatkuvassa käytössä? Sinällään tämä kustannuksiltaan johtaa samaan lopputulokseen kuitenkin valtiontalouden kannalta. Taitaa olla viisikymppiä ero. Kun alun perin laskettiin 4 950, nyt on näköjään 5 000:een noussut verovähennysmalli ja toinen johtaa viittäkymppiä pienempään.

Toinen asia, mikä tähän liittyy oleellisesti, on tietysti se, kun kysymys on kuitenkin useimmiten lyhkäisistä työsuhteista, voi olla aikakin lyhkäisiä eli pätkätyösuhteita, koska tässä voidaan käyttää semmoista, millä tavalla työttömyysturva suhtautuu tähän. Nythän ihmisille, jotka ovat työttöminä, ei pitäisi olla yhtään kynnyksiä lähteä näihin pätkiin eikä esteitä sillä tavalla, että työttömyyskorvaus myöhästyy sen takia, että on lähdetty päiväksi kahdeksi töihin tai kolmeksi neljäksi päiväksi, mikä se onkin, koska se menee aina alle kuukauden työsuhteessa joka tapauksessa sovittelun piiriin. Sen takia soviteltua päivärahaa pitäisi kehittää siltä pohjalta, kun siitähän poistui työttömyysturvamuutoksien yhteydessä suojaosuus, joka oli aikaisemmin 750, sen voisi työtön hankkia kuukaudessa, että hänen päivärahansa ei vähenny. Nyt kun se meni sovittelun piiriin ja suojaosuus poistui, on tullut vähän ongelmaa johtuen tietysti siitä, että työttömyyskassat joutuvat vähän pitempään laskelmoimaan näitä, kun ihminen toimittaa sinne palkkatodistuksensa ja työtodistuksensa, miten pitkään on ollut töissä ja paljonko hankkinut, jolloin korvaus voi viivästyä jonkun ihan pienen, satasen, ansion takia useammalla viikolla.

Kaikkein paras systeemi, että saataisiin tämäkin kokeilumalli toimimaan, olisi, että palattaisiin vanhaan järjestelmään työttömyysturvan puolella, jossa, kun ihminen oli töissä päivän, oli töissä ja kirjasi työttömyyskorvaushakemukseensa, jotta "työtön", eikä semmoista mutkikasta byrokratiaa ja laskentatointa olisi enää olemassa.

Yksi kysymys, josta on keskusteltu, on, voidaanko kokeiluja harrastaa eri alueilla, johtaako

se verotuksessa eriarvoiseen asemaan. Se onkin perustuslakivaliokunnan kysymys. Jos perustuslakivaliokunta toteaa, että se ei ole mahdollista, niin sillä tavallahan tämä kokeilu saataisiinkin koskemaan koko maata, koska jos ei kokeiluakaan voisi toimeenpanna vuoden tai kahden aikana eri tavalla jossakin kunnassa tai isommallakaan alueella, niin sehän johtaisi suoraan koko maan kattavaan kokeiluun, joka olisi tietysti hyvä asia. Mutta siihen minä en ota kantaa, koska perustuslakivaliokunnassa on huomattavasti pitemmälle lakia lukeneet ja perustuslakia tuntevat ihmiset ja asiantuntijat. Se nähdään aikanaan.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Kyllä ihmiset joutuvat selkeästi eriarvoiseen asemaan sillä perusteella, missä sattuvat asumaan ja mille alueelle tämä kokeilu ulotetaan. Siitä ei päästä mihinkään, ja tämä ajatus on varsin hämmentävä.

Mutta itse asiasta täytyy vielä todeta se, että ensinnäkään minä en ymmärrä tätä yritysten kautta tapahtuvaa tukijärjestelmää. Mikä idea ja järki on ollut tämän kokeilun toteuttamiseksi?

Toinen asia on, kun mennään tähän verovähennysjärjestelmään. Minä ymmärrän sen, mutta minä en ymmärrä sitä, että yhteiskunnan kustannuksella ruvetaan tukemaan jonkun vuorineuvoksen keittiöremonttia tai peruskorjausta. Ei se ole ollenkaan tämän lain tarkoitus. Kyllä peruslähtökohta on se, sanon sen vielä ministeri Jaakonsaarellekin, pitkään eduskunnassa esillä ollut ajatus, josta on monenlaisia kyselyjä, esityksiä, toivomusaloitteita ja lakialoitteitakin, että tämä selkeästi kohdistuisi esimerkiksi kotiapulaisen palkkauksesta tuleviin kustannuksiin, jossa työssä käyvä ihminen palkkaa kotiapulaisen ja näin ollen joudutaan maksamaan samasta rahasta veroa yhteiskunnalle kahteen kertaan. Tämän pitäisi kohdistua huojennuksena tällaiseen, silloin tästä olisi jotakin hyötyä.

Nyt tämä koko järjestelmä ei tuota mitään muuta kuin veronkiertoa, siis tämän tapahtuman kiertoa: Vuorineuvokset korjauttelevat tällä keittiöitään, tekevät muuta perusremonttia ihan selkeästi ja suoraan niin kuin laki sallii, ja sitten kierrellään, kirjanpidollisesti merkitään, että työ on tehty tänne ja tänne, toisaalta se on saatettu tehdä ihan johonkin toiseen kohteeseen. Tämä järjestelmä luo mitä herkullisimman mahdollisuuden tällaiseen kiertelyyn. Koko homma on täysi susi, siitä ei päästä mihinkään. On aivan varma, että se tullaan kokeilussa huomaamaan hyvin lyhyellä aikataululla.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa herra puhemies! Voi mennä vähän yli kaksi minuuttia. Tulin puhujakorokkeelle, vaikkei mene pitkään.

Nythän tässä on jotakin orastavaa alkua siitä, mitä on vuosikausia puhuttu. Mutta kyllähän tämä asia kovin vitkaan on saatu aikaan. Ed. Aittoniemeä lohduttaisin sillä, että tuskin vuorineuvokset niin halpoja remontteja tekevät, että 5 000 markasta heille paljon apua on. Jos he niin pieniä remontteja tekevät, kerätään nekin marjat maasta.

Ihmettelin, kun pitkään jatkunutta valmistelua on kuunnellut ja tämän valmistelun käynnissäolosta on kuultu pitkään, mitä ministerit ovat tarkoittaneet sillä, kun he ovat sanoneet, että verovähennysmallin etuja ei saada heti aikaan. Nyt vasta ymmärsin, mistä se johtuu. Sehän johtuu siitä, että hallitus on ymmärryksessään kirjoittanut pääasiallisen sisällön perusteluihin tällä tavalla, että vähennys myönnettäisiin vain lopullisessa verotuksessa. Tämä on minusta käsittämätöntä, kun mihin tahansa asiaan voi hakea verokorttimuutoksen, jos jotakin ilmenee. Ymmärrän tietysti, että ehkä 5 000 markan takia ja nyt tänä vuonna ruhtinaallisen 1 250 markan takia ei varmaan verokorttivähennystä pidäkään hakea eikä tarvitsekaan hakea, mutta kun minä elättelin toivoa jossakin vaiheessa tätä parlamentaarista kautta, että hallitus tekisi kunnon vekottimen tästä vempaimesta, minusta silloin verokorttimuutoksella tämän edun olisi saanut heti käyttöön. Mutta tässähän se nyt näkyy, ja minullakin ymmärrys lisääntyi, kun näin, että tällä tavalla hallitus esittää.

Ed. Lahtela toivoi, että kokeilu tulisi koko maahan. En tiedä, lausuuko perustuslakivaliokunta tästä mitään tai pyydetäänkö sieltä mitään lausuntoakaan, meillä on siellä muitakin asioita runsaasti, mutta herätän kyllä sen kysymyksen, taisi olla ed. Lahtelallakin, millä periaatteella osassa maata maksetaan eri määrä veroja kuin toisessa osassa. Ei kansalaisten yhdenvertaisuus ehkä aivan perustuslain hengen mukaan tule voimaan, mutta hyvä nyt, että edes tälläkin tavalla.

Kirjoitin ensimmäiseksi ajatukseksi, kun päivittelin itseni kanssa hidasta liikkeellelähtöä, että onhan se hyvä, että aikanaan uudellekin eduskunnalle ja hallitukselle jää hyviä tehtäviä. Kun nykyinen hallitus aikansa kokeilee, tuleva, varmasti vielä nykyistä parempi hallitus hedelmät kerää tästä asiasta ja laittaa kunnon lait voi-

maan. En ole sitä mieltä, että valtion pitäisi kylvää niitä vähiä rahojansa, joita se verotuksella vaivaisesti saa kasaan. Kyllähän valtiontalouden kokonaisuus tietysti niin huono on, ettei tässä mihinkään kylvömentaliteettiin ole tarvetta, mutta jos puhutaan työn jakamisesta, jota tämä epäilemättä tekisi, puhutaan synergiaeduista, joilla vähän harmaatakin työtä saataisiin valkoiselle puolelle ja ennen kaikkea jopa uusiakin työpaikkoja, uusia verotuloja, uutta eläketurvaa jne., onhan tämä laki todellakin tarpeellinen ja voisi olla, että kun se kunnolla rapsautettaisiin liikkeelle, tulostakin olisi enemmän valtiontaloudelle plussaa kuin miinusta.

Eräänä päivänä tamperelainen tutkija radion kautta kertoi siitä, että hänen tutkimustensa mukaan syrjäytymisen estämisessä hyväksyttävän paikan ja työpaikan löytäminen yhteiskunnassa on äärettömän tärkeää. Hän vetosi, en nimeä nyt muista, työn osittamisen ja työn jakamisen puolesta hyvin vahvasti. Minusta näissä lakiehdotuksissa on nyt kysymys sen suuntaisesta toiminnasta, oikeasta toiminnassa, vaikkakin kovin verkkaisin askelin. Epäilenpä, etteivät tämän kokeilun lopputulokset aivan huimia mitenkään voi olla. Tämähän on nyt tätä. Liian pienet summat, liian vähät paikkakunnat ja liian vähäiset seuraukset, mutta iloitaan nyt siitäkin, että tuleva parempi hallitus ja uusi eduskunta saavat kerätä hyvät hedelmät tästä kokeilusta ja rapsauttaa oikein kunnon lait, jos nyt valtiontalous vielä joitakin verovähennyksiä kestää, ettemme kaikki maksa vähintäänkin 50:tä prosenttia aikanaan valtiolle.

Ed. Karpio merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kymmenen vuotta sitten, kun me ed. Aittoniemen kanssa tulimme tähän saliin, kääntyi tässä maassa, ei toki meidän ansiostamme vaan muuten, kelkka siinä suhteessa, että lähdettiin rakentamaan sellaista verotusta, jossa ei vähennyksiä tunneta, eli hyvin yksioikoinen verotus ja kaikki vähennykset pois. Tämä oli sinipunahallituksen, Holkerin hallituksen, ministerien Liikanen ja Puolanne ym. linja, ja sitä on jatkettu ihan näihin päiviin asti. Verovähennyksistä on pyritty eroon.

Toinen periaate, joka on nyt vähän tuoreempi laman myötä, on se, että yritystuista ja kaikenlaisista muista yhteiskunnan tuista pyritään määrätietoisesti eroon. Kun nykyistäkin hallitusta muodostettiin, neuvotteluissa oli yhtenä vahvana kohtana kaikilla, että valtion tuet pois joka paikasta.

Nämä molemmat periaatteet nyt romuttuvat. Verovähennysten tielle ilmeisesti ollaan palaamassa. Onko se hyvä vai huono, sitä en mene suoraan sanomaan. Jossakin se on ihan hyvä mutta jossakin se on tietysti aivan sairasta ja järjetöntä, että ensin valtio perii hirvittävät verot ja sitten maksaa niitä takaisin. Verovähennykset tietysti vaikuttavat suurituloisiin hyvin helposti enemmän valtionverotuksessa erityisesti, koska siellä palaumaprosentti on vähennysten kautta paljon suurempi kuin pienituloisilla. Siksi verovähennykset ovat hyvin ongelmallinen tie.

Tukia ja verovähennyksiä perustellaan tässä tietysti työllisyyden parantamisella. Se on todella tärkeä peruste. Ikävää vain, että tämä tavoite näissä esityksissä ei tosiasiassa taida koskaan toteutua. Kaksi vuotta menee ja sitten tutkitaan vaikutuksia. Sen jälkeen ne sudenkuopat huomataan, joita näissä on, ja saattaa käydä, niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, ettei koskaan eteenpäin päästä.

Kolmas ongelma tässä on alueellinen eriarvoisuus. Valtionverotuksen osalta kansalaiset joutuvat erilaiseen asemaan. Se on mielenkiintoinen kysymys, voidaanko sille tielle lähteä.

Ed. R i n n e : Herra puhemies! Minä lähtisin tässä, niin kuin vuorotteluvapaassakin olisi pitänyt lähteä, heti alun perin kunnollisin ehdoin, jotta saataisiin kunnolliset tulokset, mutta sehän ei ollut mahdollista. Sitähän yritettiin korjata, mutta valtiovarainministeriön, ilmeisesti kokoomuksen ja ehkä kolmikantalaistenkin kanta oli se, että sitä ei korjattu. Tulokset ovat vaatimattomat. Ne olisivat olleet paljon paremmat, koska työllisyys on tärkein kysymys.

Mutta sitten varsinainen asia, kokeilujen seuranta. Se on aika vaativa tehtävä. Se vaatii aika paljon menetelmäasiantuntemusta, jos kokeillaan molempia malleja samalla alueella tai jos asia jätetään vain siihen, ettei kokeilla eri malleja eri alueilla, ja niitä tuloksia on myös verrattava. Suosittelisin, että joku edustajatoveri Soininvaara tai joku menetelmäasiantuntija tekisi nämä valinnat niin, että ne tulokset olisivat myös luotettavia, etteivät ne olisi niitä näitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan, jolle pe-

rustuslakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

13) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä

Hallituksen esitys 90/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

14) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 88/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Työministeri Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Hallitus antaa nyt eduskunnalle esityksen työttömyysturvalain tarkistamisesta niin, että myös julkisuudessa paljon keskustelua aiheuttanut työttömien oikeus ulkomaanmatkoihin päivärahaa menettämättä nyt mahdollistuisi. Toisaalta samassa yhteydessä tarkistetaan myös palkatonta talkootyötä, yleishyödyllisen vapaaehtoistyön tekemisen mahdollisuutta niin, että ne eivät estäisi työttömyyspäivärahan saantia. Myös päätoimisen opiskelun käsitettä ehdotetaan selvennettäväksi.

Miksi näitä tavallaan järjen vastauksia ei ole aikaisemmin toteutettu, se johtuu paljon siitä, että työttömyysturvalaki on ollut tältä osin hieman epäselvä, kun työttömyysturvaa käsitellään niin monissa eri instansseissa. Esimerkiksi työttömyysturvan säännöksen selkeyden puuttuminen on merkinnyt sitä, että erityisesti työttömän kannalta ratkaisun ensimmäisessä portaassa tulkinta on ollut hyvin epäyhtenäistä.

Erityinen ongelma on ollut heikko ennustettavuus. Työnhakija ei ole voinut etukäteen saada luotettavaa tietoa siitä, miten hänen aikomansa opiskelu tai ulkomaanmatka vaikuttavat työttömyyspäivärahaan. Tämän takia on viisasta todellakin selkeyttää työttömyysturvalakia, kuten hallitus nyt tekee. Päätöksentekoinstansseja aina yhdessä tällaisessa työttömyyspäivärahaa koskevassa asiassa on peräti yli 500, joten epäyhtenäisyys on ymmärrettävää, joskaan ei tietenkään hyväksyttävää. Tulkintaa on työvoimatoimistoissa, työttömyyskassoissa, Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoissa jne. Tämä takia monta kertaa on tullut epäyhtenäisiä ja epäoikeudenmukaisiakin tulkintoja.

Muutokset kuitenkin lähtevät edelleen siitä, että työttömän on oltava työmarkkinoiden käytössä eli matka etukäteen ilmoitetaan työvoimatoimistolle, jolloin työnhakija saa tiedon matkan vaikutuksista työttömyyspäivärahaoikeuteen. Säännöksen uusi sanamuoto vastaa varsin sanatarkasti eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan keväällä 1996 työttömyysturvan ns. kokonaisuudistusta koskevassa mietinnössään omaaloitteisesti ilmaisemaa kantaa matkustusoikeudesta. Kun se ei ole ollut lakitekstissä, työttömyysturvalautakunta on päätöksissään tulkinnut työttömän kannalta tätä kohtuuttomasti. Sitä sitten on ollut työvoimatoimistojen noudatettava.

Ennakoitavuus nyt lisääntyy olennaisesti ja muutenkin esimerkiksi päätoimisen opiskelun käsite selkeytyy. Se tulee vastaamaan koulutusvakuutuksen ensimmäistä vaihetta koskevassa lakiesityksessä ehdotettua määritelmää ja käsitettä. Samaten koulutus- ja erorahaston säännöissä on nyt päätoimista opiskelua koskeva sama säännös.

Vapaaehtoista talkootyötä koskeva säännös ei sinänsä muuta noudatettua käytäntöä mutta selkeyttää sitä ja mahdollistaa sen vuoksi laajemman osallistumisen vapaaehtois- ja talkootyöhön.

Toisaalta rajanvetoa täsmennetään myös siltä osin, ettei yritystoiminnassa tehty palkatonkaan työ tai työskentely palkatta tehtävissä, joita yleisesti tehdään palkkatyönä, täytä talkoo- tai vapaaehtoistyön tunnusmerkkejä. Minusta tämä on hyvin tärkeä linjanveto, koska pian tapahtuisi niin, että ihmiset tekisivät työttömyysturvalla työtä yrityksissä ja se vanha poliitikon unelma, että palkat ja verot tulevat valtion maksettaviksi, sitä kautta saattaisi toteutua.

Työmarkkinatuen osalta ehdotetaan, että 180 päivän tarveharkinnaton aika, siis aika, jolloin henkilö putoaa ansiopäivärahalta, kuluisi ainoastaan työttömyyspäivinä mutta ei esimerkiksi silloin, kun henkilö osallistuu työharjoitteluun. Tämän muutoksen odotetaan jossakin määrin

lisäävän pitkäaikaistyöttömien osallistumista työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin.

Tällä pienellä ja vaatimattomalla työttömyysturvalain tarkistamisella halutaan vahvistaa järjen käyttöä ja työttömän kannalta oikeudenmukaisempia tulkintoja työvoimatoimistoissa.

Ed. P r u s t i : Herra puhemies! Haluan tässä antaa kiitosta hallitukselle, että vihdoinkin saatu selkeytystä moneenkin sellaiseen pieneen kohtaan, joka on aiheuttanut työttömille erityisesti harmia.

Mutta puutun vain yhteen käsittelyssä olevaan esityksen kohtaan. Vihdoinkin meillä on nyt esitys, joka mahdollistaa myös työttömälle oikeuden lomailuun ja harrastusmatkoihin. Lakiesityksen perusteluosaan sisältyvät kuitenkin tarkat rajaukset, kuten etukäteisilmoitus ja myös se, että työttömän pitää antaa yhteystiedot, jos hän matkustaa.

Lisäksi perusteluissa todetaan, että enimmäisaikana pidettäisiin noin viikkoa eli viikon voisi ulkomaanmatkalla olla. Itse pidän hyvänä, että lakiin ei ole sisällytty tarkkaa aikarajaa, mutta pelkään pahoin, että esitetty tapa, joka nyt on kirjattu perusteluihin, tulee tuomaan jälleen monia tulkintaongelmia. Tältä osin todellakin tarvittaisiin tarkennuksia.

Olen itse tehnyt noin runsas vuosi sitten lakialoitteen samasta asiasta ja siinä perustelin, miksi loma-aika voisi olla pidempi, jopa kuukauden mittainen. Kun on etukäteen ilmoitusvelvollisuus ja työttömän yhteystiedot, niin kyllä tieto mahdollisesta työ- tai koulutuspaikasta tavoittaa työttömän. Otan esimerkkinä vain, että kun loma perheillä on yleensä 4—6 viikkoa ja perhe haluaa yhdessä matkustaa, niin voi vain kysyä, pitääkö työttömän puolison palata yksin viikon jälkeen kotiin, kun muut jatkavat lomaa, vai nöyryytetäänkö koko perhettä. Tämä nyt vain yhtenä esimerkkinä.

Liikkumisoikeus on jokaisen ihmisen perusoikeus ja pidän hyvänä, että esitys tulee myös perustuslakivaliokuntaan lausuntoa varten.

Ed. V o k k o l a i n e n : Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksessä on monta muutosesitystä. Aion vain lyhyesti puuttua kahteen. Myös ed. Prusti otti kantaa työttömän oikeuteen ulkomaanmatkaan, joka on myös hyvin pitkälti periaatteellinen kysymys ja sitä kautta oikeudenmukaisuuskysymys ihmiselle, joka on joutunut työttömäksi. Toinen asia on rajanvetäminen kokoaikaopiskelijan ja iltaopiskelijan välille. Siinä on selkeästi ongelmia käytännössä ja toivon mukaan tämä lakiesitys tuo helpotusta näihin ongelmiin.

Hyvin pitkälti olisin puuttunut samaan asiaan kuin ed. Prusti määrityksen kohdalta, joka koskee ulkomaanmatkaa. Esityksessä sanotaan, että työttömyyspäiväraha maksettaisiin ainoastaan ajallisesti suhteellisen lyhyen matkan ajalta ja enimmäisaikana pidettäisiin noin viikon kestävää matkaa. Siinä on positiivista ainakin tässä vaiheessa se, että esitys lähtee perusteluissaan siitä, että matkan ajallista kestoa ei kuitenkaan otettaisi lainsäädäntöön.

Tässä on perusteluihin otettu — minun mielestäni perustelut on haettu negatiiviselta puolelta — ja esimerkkinä käytetty vuokratyövoimaa, mikä käytännössä merkitsee automaattisesti sellaista ihmistä, joka on ollut jossain vuokrafirmassa töissä ja on nyt lomautettuna tai irtisanottuna. Miten hän voi ulkomaanmatkaan osallistua? Ei käytännössä millään tavalla. Sen takia tätä pitäisi miettiä hyvinkin tarkkaan, ettei nyt näitä työttömiä tällä tavalla sitten laiteta eriarvoiseen asemaan johtuen siitä, mikä on ollut edellisen työnantajan tarkoitusperä ihmisiä työllistää. Vuokratyövoimaa käytetään erittäin paljon ja se lisääntyy koko ajan. Minun mielestäni tässä pitäisi hyvinkin tarkkaan miettiä, miten asiaa käytännössä katsotaan sitten, kun asetusta aikanaan valmistellaan.

Sen takia tässäkin yhteydessä toivoisi suurempaa joustoa, niin kuin ministeri Jaakonsaari itsekin sanoi, että tälläkin hetkellä meillä työvoimapiirit ja työvoimatoimistot samasta asiasta antavat aivan erilaisia tulkintoja. Tässä asiassa pitäisi päästä nyt niin pitkälle, ettei kovin hirvittävän paljon jäisi aukkoja tähän tulkintaan.

Sama koskee sitä toista asiaa, josta äsken kerroin, mihin aion lyhyesti ottaa kantaa, eli päätoimisen opiskelijan ja iltaopiskelijan raja. Tapaus on lähinnä työttömän osalta, jossa selkeästi näitä ongelmia on ollut lähinnä iltaopiskelun kellonaikarajan suhteen. Minulla on tässä muutamien opiskelijoiden lähettämä kirje, joka on myös mennyt työministeriöön, jossa selkeästi on ollut esillä tämä ongelma iltaopiskelun yhteydessä, jossa törmätään työministeriön asetukseen tai määräykseen, jossa kellonajaksi iltaopiskelun kohdalla laitetaan 16.30.

Käytännössä minusta on kohtuutonta asettaa tällaisia rajoja, jos on työtön, joka haluaa esimerkiksi kieliopiskelua, joka tapahtuu aikuiskoulutuskeskuksessa tai iltalinjalla tällä hetkellä. Jos opiskelu alkaa ennen kello 16.30, hänellä ei ole

mahdollisuutta opiskeluun osallistua eli täydentää omaa ammattitaitoaan ja toivon mukaan työllistyä. Tämä ohje on tällä hetkellä voimassa ja toivon mukaan nyt tämän lain perusteluissa sanotaan, että iltaopiskelu, kuten esimerkiksi opiskelu päivälukion iltalinjalla iltalukiossa sekä ammatillisen oppilaitoksen iltakurssilla ei pääsääntöisesti ole esteenä työttömyysturvan saamiselle.

Minä toivoisin, että tämä tulkinta myös tulisi käytännöksi näissä tapauksissa, jotka ovat nyt ongelmallisia. Varsinkin Kuopion läänin kohdalta työvoimapiirin kanta on se, että pidetään tiukasti kiinni kellorajasta 16.30 ja minä toivon, että tämän lakiesityksen muutoksen osalta tämä rajoitus poistuu.

Ed. Immonen: Arvoisa puhemies! Kahteen itse asiassa hyvin merkittävään asiaan puutun. Kokonaisuutena tämä lakiesitys on kovasti myönteinen asia työttömille ihmisille. Mitä tulee ulkomaan matkailuun, niin uskon, että se on paljon merkittävämpi kuin monet uskovatkaan. Kovin suurta taloudellista hyötyä siitä ei ole, mutta moraalinen voitto se kyllä on. Oma esimerkkini: Olin muutama vuosi sitten Göteborgissa, jossa oli työvoimahallinnon edustajia, jotka saivat palkan ja päivärahan siltä viikon ajalta, ja minä olin työttömänä ja menetin päivärahani, enkä saanut näin ollen minkäänlaista tuloa. Tämä muutos on erittäin hieno juttu. On monia esimerkkejä siitä, kuinka ihmiset olisivat käyneet Ruotsin puolella vanhempiensa tai isovanhempiensa luona, mutta se ei ole ollut mahdollista työttömyyskorvausten menettämisen vuoksi. Monelle ihmiselle tämä pieni työttömyyskorvaus on elämisen ehto. Näin ollen sitten perheyhteyskin on katkennut.

Sitten tästä vapaaehtoisesta työstä. Se on kyllä avaus myös parempaan suuntaan. Nyt liian usein työttömyyskassoille ja työvoimatoimistoillekin tulee viestejä siitä, kuinka joku naapuri on "rikollisessa mielessä" käynyt auttamassa naapuria ja näin ollen joutuu huonoille uutisille. Tästä syystä se on hyvä. Tosin siinä esityksessä on rotankoloja, kuinka on aina tulkittavissa, että jos teet ammattitaitoista työtä naapurille, kuten lakiesityksestä käy ilmi, että sitä oikeastaan ei saisi tehdä. Eli minä entisenä kirvesmiehenä en oikein helposti saisi mennä naapurin rappusia korjaamaan. Se on selvitettävä valiokunnassa.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä hallituksen esitys on todella hyvä ja askelia otetaan monessa asiassa oikeaan suuntaan. En ole ymmärtänyt, miksi näin tiukka linja meillä on ollut ulkomaan matkojen suhteen. Se on ilmeisesti johtanut siihen, että rehelliset ovat pysyneet kotimaassa kiltisti ja hieman väljemmin säädöksiin suhtautuvat ovat matkanneet tänäkin päivänä ja tähänkin asti melko lailla ulkomaillakin. Nyt on ihan hyvä, että rehelliset saavat samat oikeudet. Voisin ajatella, että tuo viikon aikakin saisi olla joustavampi. Se ei varmaan kenenkään eikä ainakaan yhteiskunnankaan etua loukkaisi. Mutta valiokunta sitä miettiköön.

Toinen asia, joka osittain liittyy tähän samaan, on se, että on ollut ongelmia humanitäärisen työn tekemisessä Karjalassa. En ole ihan tarkkaan esitykseen tutustunut tältä osin, mutta jos esitys ei sisällä sellaista joustavuutta, niin valiokunnan pitäisi ehdottomasti antaa mahdollisuus päivittäin tai pitempäänkin käydä tekemässä avustustyössä. Tarve itärajan takana on tavattoman suuri. Se olisi meidän kaikkien etu.

Edelleen talkootyön selkiyttäminen on paikallaan. Selkeät säännöt, mihin ne sitten harkitaankin, on oltava ja siinä pitää edetä.

Edellisen hallituksen aikana riitelimme kovasti, taikka onko riita väärä sana mutta kuitenkin, päätoimisen opiskelun kohdasta ja erityisesti iltaopiskelusta. Toivon, että tämä on nyt saatu ratkaistua. Se oli myös opintotuen ja työttömyysturvan välisen rajanvedon kysymys. Se oli todella vaikea ja toivon mukaan tosiaan tässä nyt on löydetty sellainen järkevä ja opiskelua kannustava malli. Mutta uskon, että valiokunnalla on kyllä työtä tämän asian miettimisessä, että kaikki kohdat ovat järkevällä paikalla.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! On ehkä turha kehuskella hallitusta tämän työttömän ulkomaanmatkaa koskevan lainmuutoksen ansiosta sikäli, että siinä on nyt korjattu sellainen epäkohta, joka on itsestäänselvä ja korjauksen arvoinen. Se olisi pitänyt korjata tietysti jo paljon aikaisemmin. Mutta annetaan tunnustus, koska on todella erinomainen asia, että näin on tapahtunut.

Samalla kävin kysymässä ministeri Jaakonsaarelta itse moneen kertaan esille tuomaani asiaa eli ns. keikkakortistojärjestelmää, jossa työvoimatoimistot tuolla kevyellä mallilla voivat työllistää lyhyiksi ajoiksi ammattimiehiä, joita kovasti tarvitaan ja joita on vaikea saada. Mutta kun byrokratia on esteenä, niin sekin asia on vain muutamissa kaupungeissa koekäyttöisenä ja toi-

vottavasti johtaa siihen, että se on toimiva koko valtakunnassa. Eli toisin sanoen näistä erityisesti ministeri Jaakonsaarelle tietysti täytyy antaa hyvin vahva tunnustus.

Mitä tulee vapaaehtoiseen työhön, niin se on ongelmallinen kysymys. Siinä on myös se, kuten aikaisemmin edellisen asian yhteydessä puhuin siitä, miten kotiapulaiskorvausta tai keittiörakennuskorvausta voidaan käyttää väärin, niin myös vapaaehtoisen työn käsitettä. Se on hyvin herkkä asia ja sitä käytetään hyvin helposti väärin sillä tavalla kuin täällä on tuotu esille. Mutta toisaalta vapaaehtoisen työn arvo pitäisi tunnustaa, koska se on kuitenkin yhteiskunnallisten toimintojen kannalta monta kertaa välttämätöntä.

Se, mikä on tässäkin asiassa positiivista, on positiivista, mutta myönnän sen vaikeuden kyllä, mikä näiden rajanvetojen suhteen on olemassa.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Pidän tässä yhteydessä ministeri Jaakonsaarelta turhana vaatimattomuutena sitä, että hän piti tätä esitystä kovin pienenä ja vaatimattomana korjauksena työttömän asemaan. Monen työttömän ihmisarvon kannalta tällä on mielestäni suuri merkitys.

Erityisen tärkeänä pidän sitä, että tässä selkeytetään työttömyyden ja talkoo- tai vapaaehtoistyön välistä rajanvetoa. Työvoimatoimistot ovat todellakin suhtautuneet hyvin eri tavoin talkootyöhön. Jotkut työttömät ovat joutuneet hyvin yllättäen työvoimatoimiston hampaisiin tehdessään työttömänä vapaaehtoistyötä esimerkiksi seurakuntien tai kristillisten järjestöjen parissa. Kuitenkin talkootyö ja vapaaehtoistyö merkitsevät monelle työttömälle aivan ratkaisevaa henkistä voimavaraa pitämään yllä mielenterveyttä ja estämään etenkin pitkäaikaistyöttömyyteen liittyviä tarpeettomuuden tunteita. Moni työtön tarvitsee erityistä kokemusta siitä, että hän on tarpeellinen ja hyödyllinen läheisilleen ja tälle yhteiskunnalle.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. Aittoniemi vähän väheksyen kuvasi esityksen tuontia tässä vaiheessa. Tämä on luonnollinen juttu, mutta nyt pitää antaa ministeri Jaakonsaarelle kiitos, koska hän on toiminut nyt tämän asian puolesta tyylikkäästi koko ajan. Hän on ilmoittanut monta kertaa, että tämä tullaan tuomaan tänne saliin ja nyt se on täällä salissa. Tämä on ollut jo pitkään epäkohta, joka on tiedostettu jo kymmeniä vuosia kohta.

Myönteinen seikka tässä asiassa on se, että työttömille tuodaan vähän enemmän ihmisoikeutta, kun sitä on nyt yritetty eri tavoin parannella. Tässä on yksi hyvä malli, jossa täsmennetään monta asiaa, mitkä tässä luetellaan. Ulkomaanmatka-asia on etenkin itärajalla näkynyt hyvin selkeästi siinä mielessä, että menneinä vuosina jotkut kateelliset ihmiset käräyttelivät aika tiheään tahtiin, että taas kaveri meni käymään Venäjällä, ja siitä sitten tuli vähän karenssia, vaikka vain piipahti siellä.

Mutta sellainen oleellinen seikka, minkä ed. Vokkkolainen totesi opiskelun osalta, on se, että aikarajat tuntuivat jollakin tavalla järjettömiltä. En tiedä, mistä ne oikein muodostuvat. Johtuuko se siitä, että työvoimatoimistojen virka-ajat ovat johonkin kellonaikaan asti, jolloin ajatellaan, että sen jälkeen ihminen voikin sitten mennä johonkin muualle, vaikka opiskelemaan, kun sitä ei kuitenkaan enää viranomainen tavoita. Vai onko semmoista ajattelua, että on päivätyömalli, että ihmiset päiväsaikaan tekevät töitä eikä vuorotöitä tunnettaisikaan tässä asiassa. Jos olisi joustavaa viranomaistoimintaa olemassa, voisi vaikka illalla soittaa, että nyt tarvittaisiin yövuoroon ihminen töihin. Mutta en tiedä tätä logiikkaa, mikä tässä on ollut.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä olevat ehdotukset ovat tarkoituksenmukaisia varsinkin tässä tilanteessa, jossa meillä on suurtyöttömyys ja ihmisten on lähestulkoon mahdotonta useilla aloilla löytää työtä. Joillakin aloillahan toki työn löytäminen on tänäkin aikana mahdollista, koska on tosiasiallisesti työvoimapula olemassa.

Haluan kuitenkin tämän esityksen osalta kiinnittää huomiota siihen, että tässä tilanteessa jossain määrin mielestäni kyllä työttömyysturvan perusta muuttuu ja se muuttuu nimenomaan kohti kansalaispalkkaa eli syntyy entistä enemmän ajatus siitä, että jos ollaan työttömänä, niin yhteiskunnan velvollisuus on maksaa perustoimeentuloa tai palkkaa siltä ajalta, kun työtä yksinkertaisesti ei löydy. Juuri tätä osoittavat ne kohdat, että voi olla lomalla ja voi tehdä talkootyötä.

Mielestäni tämän pitäisi kyllä antaa aihetta jossain määrin laajemminkin keskusteluun siitä, pitäisikö perustoimeentuloturva järjestää jollakin muulla tavalla. Meillä on toimeentulotuki, ja se mahdollistaa käsitykseni mukaan kyllä lomailun. Mutta siinä, mikä on toimeentuloturvan, työttömyysturvan ja näiden kaikkien tekijöiden suhde, niin että ihmisten toimeentulo turvataan

kaikissa tilanteissa, ei saisi syntyä myöskään sitä harhakäsitystä, että periaatteessa työttömyysturva olisi kansalaispalkkaa ja voisi ikuisesti jatkua. Tältä osin sen pitäisi olla korvausta siitä, että pyritään aktiivisesti etsimään ja löytämään työtä, ja sitten kun se on saatu, siirrytään jälleen palkkatyön piiriin.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Mitä ed. Sasin esille ottamaan näkökulmaan tulee, niin kyllä kai kuitenkin työttömien ihmisoikeudet ovat tärkeämmät kuin kuviteltu ajatus kansalaispalkkajärjestelmään siirtymisestä, jota sellaisenaan en kannata. Mutta ihmisten vapaata elämismahdollisuutta kuitenkin täytyy pitää esillä ja tärkeänä.

Puheenvuoron varsinaisesti pyysin siksi, että haluan nostaa esille myös esimerkiksi yksityisten ylläpitämien päihdehuollon laitosten toimintavaikeudet tällä hetkellä. Siellä on tavattoman ahdasta ollut laman myötä ja toisaalta asiakaspaine tavattoman suuri. Siellä korostuu talkootyön merkitys ja ehkä — viime päivien tapahtumat osoittavat — myös mielenterveyshuollon puolella, jossa ei ehkä yksityisiä laitoksia niinkään ole. Siellä todellakin talkootyöllä on tehty lähimmäisen auttamistyötä ja tehdään, mikä on erittäin arvokasta näiden ihmisten kannalta, hoidettavien, yhteiskunnan, sekä valtion että kuntien, kannalta, mutta myös niille ihmisille, jotka saavat tuota työtä tehdä.

Toivoisin tähän lainsäädäntöön tältä osin selkeyttä. Valiokunta voisi harkita hyvässä yhteisymmärryksessä ministeri Jaakonsaaren kanssa vaikka sellaista, että lueteltaisiin ne järjestöt tai mahdollistettaisiin sellaisten järjestöjen luettelointi, joiden yksiköissä tällainen talkootyö olisi mahdollista ja luvallista. Toivoisin, että ammattiyhdistysliike ei itsekkäistä syistä tällaista työtä kaataisi. Nyt hyvin helposti tulee mieleen, että talkootyöläiset vievät työpaikkoja, vaikka työnantajilla, tässä tapauksessa näillä järjestöillä, ei ole palkanmaksukykyä ja tehtävät ovat tavattoman tärkeitä, jolloin pitäisi mahdollistaa talkootyö ihan yksiselitteisesti myös tällaisissa yksiköissä.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Ensi viikolla selvitysmiehet Heikki Räisänen ja Harri Skog tuovat esiin ehdotuksensa työvoimapolitiikan uudistamisesta. Siinä yhteydessä määritellään myös työttömän oikeudet ja velvollisuudet. Määrittely lähtee siitä perusasiasta, mitä työttömyys on itse asiassa työttömän ja valtion välisenä suhteena, ja se on päätoimista työnhakua. Minusta tämä perusasia on syytä muistaa, ja siihen perustuu se logiikka tietenkin, että silloin, kun on päätoiminen työnhakija, ei voi olla pitkiä aikoja ulkomailla eikä voi harrastaa päätoimista opiskelua, koska ei päätoiminen opiskelija voi olla päätoiminen työnhakija.

Minusta tämän perusasian uudelleen virittäminen on nyt erityisen tärkeää, kun talous on elpymässä, uusia työsuhteita syntyy. Silloin työttömän oman edun mukaista on panostaa työnhakuun eikä esimerkiksi siihen, että opiskelee päätoimisesti. Opiskelun oikeutta haetaan työttömälle koulutusvakuutuksen kautta, ja pidän sitä myös erittäin tärkeänä hallituksen uutena toimenpiteenä.

Työttömät ovat osittain syrjäytyneet työstä myös sen takia, että tietyllä tavalla perusajatus on hämärtynyt sikäli, että työnhaku ymmärrettävistä syistä silloin, kun työpaikkoja on ollut vähemmän, on jäänyt toissijaiseksi ja kaikki muu on ollut ensisijaista. Kyllä perusasioihin pureutuminen on työttömyysturvan osalta ehdottoman välttämätöntä lähiaikoina.

Ed. Pykäläinen merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

15) Hallituksen esitys laiksi työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 89/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

16) Lakialoite laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 42/1997 vp (Eero Lämsä /kesk ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Kysymyksessä on lakialoite laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain muuttamiseksi. Aloitteessa ehdotetaan, että maatalousyrittäjä saisi lomaa enintään 23 päivän ajaksi kalenterivuoden aikana. Ehdotettu muutos merkitsee loma-ajan pidentämistä yhdellä päivällä ensi vuoden alusta lukien.

Taloudelliset vaikutukset: Vuonna 1998 arvioidaan vuosilomaan oikeutettuja maatalousyrittäjiä olevan noin 55 000 eli noin 2 300 oikeutettua vähemmän kuin vuonna 97. Ehdotettu muutos lisää lomitettavia päiviä 55 000 päivällä. Vuonna 1998 arvioidaan keskimääräisen päiväkustannuksen muodostuvan noin 450 markaksi. Siten ehdotettu muutos lisää lomituspalvelujen kustannuksia noin 25 miljoonalla markalla. Vastaavasti lomaan oikeutettujen maatalousyrittäjien määrän arvioidaan vähenevän vuonna 98 noin 2 300 yrittäjällä. Siten lomitettavien päivien määrä vähenee noin 50 600 päivällä. Maatalousyrittäjien vähenemisen aiheuttaman kustannussäästön arvioidaan olevan noin 23 miljoonaa markkaa.

Työllisyysvaikutukset ovat hyvin merkittävät. Vuonna 93 vakinaisia lomittajia oli 7 800. Vuonna 97 arvioidaan olevan 5 000 vakinaista lomittajaa, joista noin 1 500 on osa-aikaistettu. Tämä lakiesitys turvaisi noin 240 lomittajan työllistämisen, jotka muutoin jouduttaisiin työn vähentymisen vuoksi irtisanomaan. Yhden lomittajan työllistäminen maksaisi noin 100 000 markkaa vuodessa. Työministeriön tutkimuksen 167/97 mukaan kuluvana vuonna työpaikan keskihinta valtion talousarviossa oli 334 000 markkaa, eli olisi kysymys varsin edullisesta työllistämistoimesta.

Arvoisa puhemies! Lomituspalvelut ovat perustava osa viljelijän sosiaaliturvaa, ja niille on aina ollut vankat sosiaali- ja terveyspoliittiset perusteet. Lomituspalvelut tarjoavat monelle maatalousyrittäjälle ainoan mahdollisuuden työstä irrottautumiseen ja lepäämiseen. Riittämätön lepo heijastuu henkisinä paineina, tapaturma-alttiuden kasvamisena ja sairauksien lisääntymisenä. Lomituspalvelujen kehittäminen on siten kansanterveydellisesti ennalta ehkäisevää toimintaa.

Tällä hetkellä maaseudulla eletään murrosaikoja. Tulevaisuus vaikuttaa monesta viljelijästä epävarmalta. Jatkossa tilojen yksikkökokojen kasvaminen muuttaa viljelijän työtä entistä sidotummaksi ja henkisesti raskaammaksi. Henkisestä uupumuksesta on havaittavissa merkkejä jo nyt, sillä sijaisavun käyttö on lisääntynyt, vaikka kustannukset ovat nousseet liki kaksinkertaisiksi.

Lomitusjärjestelmään kohdistuneiden leikkausten seurauksena lomittajia on jouduttu irtisanomaan tai heidän työsuhteitaan on muutettu osa-aikaisiksi. Joillain paikkakunnilla onkin viime aikoina huomattu, että ammattitaitoisia lomittajia ei tahdo löytyä, vaikka lomitustyötä onkin tarjolla. Selitys on yksinkertainen. Osa-aikaisen lomittajan palkka on niin huono, ettei sillä tahdo tulla toimeen. Toimeentulon heikentyessä parhaat lomittajat ovat pakotettuja vaihtamaan alaa.

Yhden vuosilomapäivän lisäyksellä on selkeä lomittajia työllistävä vaikutus. Kaikkien etu on, että lomittaja pystyy tekemään koulutustaan vastaavaa työtä. Näin vältetään uhkaava paradoksaalinen tilanne, jossa pätevät lomittajat kilpailisivat muiden alojen niukoista työpaikoista samalla, kun koulutusta vastaavalla alalla on työvoimapula, koska työstä ei saa kunnollista korvausta.

Lakialoitteessa ehdotettu muutos lisää lomitettavia päiviä 55 000 päivällä vuodessa. Yhden lomittajan työllistäminen siis maksaisi noin 100 000 markkaa vuodessa eli huomattavasti alle sen, mikä on työpaikan keskihinta valtion talousarviossa kuluvana vuonna. Kun otetaan huomioon maatalousyrittäjien määrän arvioitu väheneminen ensi vuonna esitetty muutos on likipitäen niin sanotusti kustannusneutraali.

Arvoisa puhemies! Muuttuvissa oloissa vapaa-ajan ja rentoutumisen merkitys korostuu. Aloitteen tarkoituksena on vähentää viljelijäväestön henkistä ja fyysistä rasittuneisuutta ja näin lisätä työnteon ja elämisen mielekkyyttä ja parantaa työkykyä. Samalla edistetään työllisyyttä ja elinvoimaisuutta maaseudulla hyvin edullisella tavalla.

Lakialoitteen hyväksyminen olisikin ennen kaikkea henkinen, mutta myös taloudellinen piristysruiske maaseudulle. Toivon, että lakialoite johtaa jossakin vaiheessa tarkoitettuun tulokseen.

Ed. M a n n i n e n : Herra puhemies! Ed. Lämsän ensimmäisenä allekirjoittama lakialoite maatalousyrittäjien lomituspalvelulain muuttamisesta ja yhden lomituspäivän lisäämisestä on erittäin kannatettava. Kaikki tutkimukset osoittavat, niin kuin ed. Lämsä perusteluissaan totesi,

viljelijöiden suuren ahdistuksen ja hädän tulevaisuudesta.

Kaiken kaikkiaan on myös syytä rinnasteisesti todeta, että esimerkiksi lypsykarjatiloilla 23 päivää on erittäin vähän, kun verrataan siihen, että 15 vuotta palvellut valtion tai kunnan virkamies saa viikonloppuvapaata 104 päivää ja talviloman pidennys huomioon ottaen 45 päivää vuosilomaa eli yhteensä 149 vapaapäivää, kun viljelijöiden osuus on tänä päivänä vain 22 karjataloudessa, jossa joudutaan joka päivä sinne navettaan menemään. Siksi tällainen kustannusneutraali esitys tulisi mitä pikimmiten hyväksyä ja se olisi samalla hallitukselta ja eduskunnalta ennen kaikkea viesti siitä, että eduskunta arvostaa tämän maan raivaajien ja rakentajien ja meidän maamme leivänkasvattajien työtä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16.44.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen